

BIRIŠKE BRUTALNOSTI V MARIONU

PROFIT IZKORIŠČEVALCEV SE KOPLJE V KRVI IN ZNOJU DELAVCEV

DUHOVNICI ZA ODPUŠČANJE KRVNIKOM OB GROBU UBITIH ŽRTEV

Serif Adkins je ubil tekstilne delavce s streljanjem v hrbet, vsled česar je bil aretiran. Kompanija je položila sanj varčino. Ako bi delavci imeli socialističnega šerifa, župana in gubernerja, ne bi bilo teh žrtev in ne suženjskih razmer.

Ameriško časopisje je v sredo 2. oktobra obširno poročalo o brutalnem napadu, ki ga je uprizoril šerif Oscar Adkins v Marionu, North Carolina, na tekstilne delavce. Zahteval je, da se morajo odstraniti ti od bližine vhoda v tovarno, čemur se niso takoj ušli. Veliki naslovi v dnevnikih so naznanjali, da krvave epizode v borbi tekstilnega delavstva na jugu proti suženjskim razmeram ne niso končane.

Tragedija v Marionu je ponovno dokazala pravilnost socialistične tezi, ki pravi, da je kompanijska vanka unija, ako je DEJAVNA stvar, katere se hočejo ubraniti, ako količnik mogoče. Predstavniki Ameriške delavske federacije, ki pomagajo najetim kompanijskim agentom iskati komunistično strahove v Gastoniji, so 2. oktobra videli, da so interesi kompanij pripravljene streljati v delavce negled kateri uniji pripadajo. A. F. of L. lahko ti- sočkrat izjavlja svojo lojalnost zavisti, ustavi in zakonom. Pri privatnih interesih to nič ne pomeni. Matthew Woll se lahko še tako pajdaja s kapitalističnimi besedniki v boju proti "redokarjem", v vsakem slučaju bodo delavci njegove unije deležni iste nagrade kakor delavci katere druge unije.

Stavka tekstilnih delavcev v Marionu se je pričela 11. julija. Bila je končno poravnana na poredovanje nekakega lokalnega bankirja tako, da ni zmagala se unija, ne kompanija. Unija si je lahko štela v svoj kredit malenkostno povzicanje plače in nekaj drugih izboljšav, zmagala kompanija pa je bila zapopadana v tem, da ji ni bilo treba priznati unije. Celo to pogodbo, ki ni kompaniji je napravila nobene večje škode, je smatrala za krpo papirja in ni hotela upoštevati določb, s katerimi je dala nekaj koncesij delavcem pri ponočnem delu. V sled tega so zjutraj 2. oktobra za- stavkali.

Serif Oscar Adkins, ki je bil vedno pripravljen poslušati kompanijska povelja, se je naglo odzval. S svojimi deputiji je zastražil tovarno in piktetom sporočil, da naj odidajo. To so odklonili. Ena poročila zatrjujejo, da je šerif zmerjal delavce, vsled česar ga je eden strelček udaril v palec. Šerif je izvlekel samokres in ustrelil. Tudi šerifovi pomočniki so zabili streljati in delavci so začeli bežati na vse strani. Ob- ležali so ubiti trije stavarjari, eden pa je podlegel nekaj ur po napadu. Osemnaest drugih stavarjarijev je obležalo na cesti pred tovarno več ali manj nevarno ranjenih, dva med njimi tako zelo, da ne bosta po izjavi zdravnikov več okrevala. Koronerjeva

porota je s svojimi zdravniki ugotovila, da so bili vsi stavarjari ustreljeni v hrbet, torej na begu pred kroglijami. Ubiti delavci so, 70-letni George Jonas, Sam Vickers, star 60 let, 23-letni Randolph Hall, ki se je par dni preje oženil in James Roberts.

Serifov nastop proti neoboroženim stavarjarem je bil tako brutalno okruten, da ga celo reporterji kapitalističnih dnevnikov niso mogli v ničemer opravičiti in so ga večinoma obsojali.

Ravno ko se je nekoliko poleglo razburjenje vsled umorov v Gastoniji in drugih nasilstev proti delavcem, je prišla gubernernju North Carolina Max Gardnerju vest o novem krvolitju v Marionu ter apel na oboroženo pomoč. Odredil je, da naj se pošlje v Marion čete vojakov, da skrbijo "za red in mir". Odredil je tudi preiskavo, unijski odborniki pa so dobili zaporna povelja za šerifa in njegove pomagače. Bili so aretirani toda takoj izpuščeni proti poročstvu, katerega je zanje položila kompanija. Šerif je potem dobil zaporno povelje proti pedesetim aktivnejšim stavarjarem pod pretyezo, da "motijo red in mir" in da delujejo za omajanje po- stavne oblasti.

A. F. of L. je poslal v Marion svoje ljudi, da preiskujejo, ob enem naznanja, da se z juga ne u- makne več. V isti sapi je izdala svarilo komunistom, naj se ne u- mešavajo v marionsko tragedijo. Pogreb padlih žrtev se je vršil 4. oktobra ob ogromni udeležbi. Ob rakvah na pokopališču so go- vorili duhovni iz mest na vzhodu in domači pastirji, ki so zatrje- vali, da bo Bog kaznoval to krvo- litje, toda delavci naj odpuste svojim krynikom kakor jim je odpustil Kristus Gospod. Edeja posebno navdušen duhovnik s hribov blizu Mariona, dober pri- digar, je govoril, kako se je nase- lil v tovarno hudič, ki muči v obsedenju dobre ljudi, in je pozival vse k molitvi, da ta vrag čimprej odbeži. Govori unijskih odbornikov niso bili tako pobo- jni. Eden njih, Tom Tippett, je v nagrobnem nagovoru odgovarjal duhovnikom, da se s pozabljenim savražnikom ne koristi nikomur in škoduje delavcom. Vrag je v tovarni, v vodstvu kompanije, to- da ne tak vrag, kakor si bi ga člo- vek predstavljal s pridige kakega reverenda.

Industrijalna revolucija starega agrarnega, fevdalnega juga, je v teku. Kakor povsod, bodo padali delavci v bojih tudi na jugu, kar jasno potrjujejo dose- dani slučaji. Da jih pade toliko manj, je potrebno, da se ameriško delavstvo boljše združi, in da se politično organizira v svoji raz- redni stranki.

MAC DONALD V MIROVNI MISIJI

RAMSAY MAC DONALD

KONVENCIJA AMERIŠKE DELAVSKE FEDERACIJE V TORONTU

Eksekutiva za staro politično taktiko in stare napake ter ob enem za dalekosežne social. reforme

Zastoj ameriških unij, pripadajočih A. F. of L., ima vzrok v zastareli konservativnosti in pomankanju virilnosti.

Devetinsitrideseta konvencija Ameriške delavske federacije (American Federation of Labor) je bila otvorjena v ponedeljek 7. oktobra v mestu Toronto v Kanadi. Njen dnevni red predvideva zborovanje skozi 11 dni.

Najvažnejši problem, ki ga bo imela v razpravi, je vprašanje naraščajoče brezposelnosti, posledica strojno produkcije. Izmed pripravil, ki jih ima eksekuti- va za zmanjšanje brezposelnosti, so skrajšanje delavnika na 6 ur, pet dni dela v tednu, omejitve naseljevanja iz dežel latinske Amerike in tudi iz drugih dežel. Njena tradicionalna politika je proti naseljevanju, a vzilo temu se njena pričakovanja niso uresničila. Namesto cenenih delav- cev iz južne Evrope si je indu- strija pomagala s črni iz juga in na zapadu v veliki meri tudi z Mehikanci.

Veliko pozornost polaga Fed- eracija vprašanju starostne zava- rovalnine. Zahteva penzijo za delavce v vseh industrijah in po- leg to ima več drugih zahtev so- cialnega značaja.

Zelo si prizadeva spraviti skozi kongres zakon, ki bi omejil pravi- co sodnikov v izdajanih sodnih prepovedi (indžunkcijah) proti delavstvu in stavkah.

slučajev, ki dokazujejo naspro- tno. Šerif delavske stranke ne bi u- kazal streljati v delavce. Delav- ski sodniki ne bi izdajali indžunk- cionov, kakor jih izdajajo sodniki republikanske in demokratske stranke že na prvi migljaj denar- nih magnatov.

Nesreča za ameriško stro- kovno delavstvo je, da je večina njegovih glavnih voditeljev pri- trejena k političnim aparatom obeh kapitalističnih strank tako zelo, da bo vzelo leta, predno se to hibo docela odpravi.

V članstvu beleži Federacija napredek za okrog 50,000 članov. Bržkone pa je več nazadovala kot napredovala, ker je izgubila po- sebno U. M. W. of A. tisoče čla- nov, kar priznava tudi eksekuti- va Federacije delegaciji v svojem poročilu.

"Naš namen je," pravi pred- sednik Green, "naše članstvo v teku prihodnjega leta podvojiti." Tako naglašajo od leta do leta, a Federacija je komaj ustavila na- zadovanje, od napredka pa je še daleč. Dokler radikalno ne spre- meni svoje taktike in se približa mednarodnemu socialističnemu gi- banju, ni nobenega upanja za ve- lik napredek njenih unij.

OZNAJNEVALEC SPORAZU- MOV IN LJUBLJENEC LJUDSTVA

Socialisti v sprejemnem odboru

V petek 4. oktobra zjutraj je došel Ramsay MacDonald, vodi- tel angleške delavske stranke in ministrijski predsednik vlade Velike Britanije, v New York, kjer ga je pozdravil v imenu ameriške vlade državni tajnik Stimson, in v imenu mesta župan Walker. V sprejemnem odboru mesta New York, ki ga je imenoval župan Walker, so bili ob socialistične stranke Norman Thomas, Morris Hillquit in C. Vladeck. Nagovor nanj je hmel Thomas. Po ulicah v New Yorku, kjer se je vozil na postajo, ga je pozdravljalo deset- tisoče ljudi. V soboto in v nede- ljo je konferiral s predsednikom Hooverjem.

V svojem nagovoru v New Yorku, in v Washingtonu časnika- rskim poročevalcem, nadalje v svojem govoru kongresu, je Mac- Donald naglašal, da je tukaj edi- na njegova misija praktično de- lo za mir. Namen je, da se doseže med Anglijo in Zedinjenimi Dr- žavami sporazum, ki bo med nji- ma odpravil navalistično tekmo, toda za prijateljske odnose je treba več kot dogovora. Treba je odkritega prijateljstva obeh strani, treba je sporazuma v vseh stvareh, ki so vitalnega značaja za obe deželi in ostali svet, in to je, kar hoče doseči v svojem po- stanstvu.

MacDonald je napravil v vseh krogih najboljši vtis. On je prvi angleški ministrijski predsednik, ki je obiskal to deželo. Prelomil je mnoga pravila stare diploma- tije, kajti MacDonald je demok- rat in socialist po prepričanju.

Ker je bil sporazum v glavnih potezih za omejitve oboroževanja na morju med Anglijo in to deželo dosežen že prej, sta se s Hooverjem sporazumela še v ne- katerih potankostih in si ob enem začetala podlago za nadaljne sporazume. Posledica njunega dogovora je, da sta za januarja prihodnje leto povabila na kon- ferenco za omejitve oboroževanja na morju tudi Francijo, Italijo in Japonsko.

MacDonald se bo mudil precej časa v Kanadi, kjer bo konferiral s predstavniki tega dominjona v svrhu, da se najdejo boljše me- tode za ekonomsko sodelovanje obeh dežel v interesu celote. Ameri- ška delavska federacija, ki zho- ruje v Torontu, ga je povabila na svojo konvencijo, pa je odklonil s sporočilom, da mu drugi posli te- ga ne dopuščajo.

Debsova spominska pri- redba v Chicagu.

V nedeljo 20. oktobra priredi socialistična stranka okraja Cook Debsoy Memorial (spominski shod) ob obletnici njegove smrti v Debsovi dvorani v Amalgama- ted templu na S. Ashland in Van Buren St. Shod se prične ob 2:30 popoldne. Vstop prost. Med drugimi bo govoril Fred A. War- ren, Debsoy sodelavec v urejavan- ju socialističnih listov in bivši urednik tednika "Appeal to Rea- son". Vstopnina na shod bo pro- sta.

HRVATSKA PODPORNNA ORGANIZACIJA V KANADI

Prva centralizirana jugoslovanska podpornna organizacija v Kanadi.

Novembra prešlo leto je eno hr- vatsko samostojno podporno dru- štvo v Winnipegu, Man. (Kanada) sklenilo osnovati podporno organi- zacijo pridruženih društev. V ta namen je bil izvoljen poseben od- bor, ki je sestavljal pravila, in jih predložil ministru notranjih del v Ottawi. Ta jih je po dobrih infor- macijah šest mesecev : gotovimi spremembami potrdil.

Prva hrvatska centralizirana podpornna organizacija v Kanadi se uradno imenuje "Hrvatska Slo- ga". Društvo, iz katerega je nastala, se imenuje "Prva Kan- adsko-Hrvatska Podporna Orga- nizacija".

Do oktobra t. l. se je "Hrvat- ski Slogi" pridružil devet dru- štvo. Plačuje bolniško podporo, odkodnino in posmrtnino, kakor jugoslovanske podporne organi- zacije v Zed. državah. Glavni odbor "Hrvatske Sloge" šteje 17 članov. Njeno glasilo je Hrvat- ski tednik "Kanadski Glas", ki izhaja v Winnipegu, kjer je tudi glavni urad nove organizacije.

OBNOVITEV DIPLOMATIČNIH ODNOSAJEV MED ANGLIJO IN SOVJETSKO RUSIJO.

Pogajanja med sovjetsko Rusijo in Anglijo, ki jih je vodil za prvo Valerijan Dvoglevskij in za dru- go Arthur Henderson, so bila zaključna sporazumno dne 1. oktobra v Londonu. Anglija pošlje svojega poslanika v Mo- skvo in Rusija v London, potem pa se začne pogajanja za skleni- te nove trgovske pogodbe, za re- šitev vprašanja dolgov in o dru- gih zadevah spornega značaja. Predno postane dogovor velja- ven, ga mora potrditi angleška zbornica.

Jugoslavija je postala tudi uradno Jugoslavija

Iz Beograda poročajo o odloku vlade, s katerim Aleksandrova mo- narhija preneha biti "Kraljevi- na Srbov, Hrvatov in Slovencev" in se bo v bodoče tudi uradno imenovala Jugoslavija. Glasom- teh vesti je država razdeljena v devet "banovin", ki bodo imele približno toliko lokalne avtono- mije kakor dežele v bivši Avstriji.

Več o tej pretredbi v eni pri- hodnjih številkih.

"PROLETAREC" JE NAJVEČJI JUGOSLOVANSKI SOCIALISTIČNI TEDNIK, KAR JIH JE ŠE KEDAJ IZHAJALO TO ALI ONO STRAN ATLANTSKEGA OCEANA.

HOOVERJEVE NEPRILIKE S KONGRESOM

Žoganje s carinsko predlogo.

Predsednik Hoover je želel, da mu da senat moč določati v nujnih potrebah tarifno mero, kar mu je zbornica odklonila s 47 proti 42 glasovom. Proti so glasovali skorje vsi demokratski senatorji in trinajst takozvanih progresiv- nih republikancev, ki so sprejeli k predloženemu zakonu dodatek, da ima kongres edini moč spremin- jati tarifne določbe.

V ostalem bo našrt za nove ca- rine sprejet po želji privatnih in- teresov. Colnine za ene izdelke je zbornična komisija v predlogi znižala, za druge pa jih je na pri- poročilo industrialcev zelo zviša- la.

Odklonitev določbe, da se da Hooverjevi administraciji moč spreminjati carinske določbe, je prvi večji poraz, ki ga je doživel novi predsednik v zbornici.

NEMŠKI ZUNANJI MINISTR STRESSEMANN PREMINUL

O pokojnem Stressemannu je imelo svetovno časopisje veči- nomna laskava mnenja. Bil je prista mirovne politike.

V četrtek 3. oktobra je umrl v Berlinu nemški zunanji mini- ster Gustav Stressemann, star 51

Dr. Gustave Stresemann

let. Bil je voditelj nemške za- nanje politike v njenih najvišar- nejših časih. V državniškem in političnem svetu si je priboril ve- lik ugled. Dasi prista nemške nacionalistične ljudske stranke, je bil eden njenih najzmernejših voditeljev. Dolgo časa je bil monarhist, končno pa se je spr- jaznil s formo republike in jo branil pred napadi v svoji las- ni stranki. Ko je prevzel vlado socialist Mueller in sestavil koali- cijski kabinet, ker nima v Nemš- ji nobena stranka večine, je Stressemann ostal zunanji mini- ster. Na zborih lige narodov in na drugih konferencah diplom- tov je deloval za mir in zagovar- jal metode, ki ne zahtevajo obo- rožene sile v reševanju mednarod- nih sporov.

Ali se kedaj potrudite, da bi vaše društvo oglašalo svoje pri- redbe tudi v Proletarcu?

Glavni iz našega Gibanja

RAZMERE V ZAPADNI PENNI MED PREMOMARJI

O otvoritvi društvenega doma na Lawrenceu

Po naselbinah zapadne Pennsylvanije, kjer so premogovniki, so razmere vse drugo samo zadovoljive ne. V njih kempah so naravnost žalostne, v splošnem pa je ljudstvo v duševnosti, kakršne zavladajo v deželah s poraženim prebivalstvom.

Delo v premogovnikih je nevarno, razen tega tudi zelo naporno. Vseled gotovih ekonomskih vzrokov je premogovniška industrija v kaosu, ki ga morajo plačati rudarji. Njim so prihranki, kateri so jih imeli, pošli, in po dolgih letih svojega garanta v jamah so izpostavljeni večjim šikanam, kot kdaj prej, znižane so jim plače, in imajo vedno več težko dobiti delo posebno delo, ki bi bilo količinski stalno.

Operatorjem je bila na poti uniža, pa so jo uničili. Njihov profit je sedaj toliko bolj zavarovan in nihče jih ne moti pri njihovih izkoriščevalnih metodah. Operatorji, veliki delničarji, nimajo skrbi, če bo na zimo delo, če bodo imeli dovolj sredstev za jelo in streho. Če se jim zljubi na jug, odpotujejo, če drugam, jim denar ne bo delal nepravil. Premogarja, ki je pustil vsa svoja leta v jamah, pa tarejo skrbi, kako se bo preživel, kje bo dobil delo na starost. Prav ima s. Nace Ziemberger, ko pravi, da že prej, ko smo imeli še unijo, je bilo slabše, sedaj pa je še mnogo slabše — razlika je kot noč pa dan.

Pred nami je vprašanje: ali open shop, ali pa 100% organizacija. Če se bi premogarji širno dežele zavedali prej, ako bi se poglobili v unijo in njeno vodstvo, če bi sledili položaju v premogovni industriji in se ne pustili begati provokatorjem, bi bila unija rešena, in ne bi ji kraljevali reakcionarji ter jo tirali naprej v pogubo. Dva destruktivna elementa, dva ekstrema sta se borila v uniji, v sredi pa so vlekli in regulirali niti velike kompanije, sveste, si, da je ta boj med brati samo kompanijam v korist. Danes smo zasluženi. So kraji kjer je stotine rudarjev na črni listi. Tisoče jih hodi na delo za povprečno plačo par dolarjev na dan. Pravice nikake. Pritožbe od strani rudarjev v uradnih kompanij niso na mestu. Če nisi zadovoljen, odlazi!

To je davek, ki ga plačujemo za svojo brezbržnost. Namesto da bi delali korake naprej, smo šli nagloma rakovo pot. Star pregovor pravi: "Dobri člani, dobra organizacija." Mi se nismo ravnali po njem. Danes med rudarji ni na dnevnem redu unija, pač pa zopet "shop talk": Koliko si jih danes naložil, osem? — devet? Bi še eno, pa se slabo strelja, drugemu nagaja kamenje, tretjemu so vzlele opore, ki jih je moral postavljati itd. In to je vse zastoj, kajti plačo dobi le za napolnjene kare.

Malo kasno je, ali bom vseno nekoliko opisal slavnostno otvoritev doma društva "Prosveta" št. 245 SNPJ. na Lawrenceu, katere sem se udeležil. Njegova prvotna dvorana je zgorela, pa se je društvo zavzelo, da zgradi novo. Odločilo se je za težak korak, ki mu je prinesel mnogo nepravil, in veliko dela aktivnim članom, predvsem Louis Bricu, kateremu prošla leta ni bilo prav nič poslano z rožicami, kakor pravimo. Ampak vztrajni volji članov SNPJ. Lawrencekega društva se je končno posrečilo s pomočjo centralne SNPJ. premagati finančno vprašanje, in novi dom je bil slavnostno otvorjen na Labor day 2. septembra. Ko smo bili zbrani skupaj, smo v pomembnih motrili delo nazaj — in videli smo, kako težko je bilo. Poleg neizogibnih nepravil je imelo društvo oziroma njegovi aktivni člani, tudi take težkoče, ki so čisto odveč in jih delajo posamezniki. Isti ljudje, ki se trudijo za napredok jednote, za razširjenje Prosvete in Proletarca, ki drže v teh težkih krizah klube JSZ, pokoneu, so hoteli izvesti tudi cilj, da Lawrence ne bo brez dvorane.

Prvi govornik na slavnosti je bil John Kocich, predsednik druž. št. 138 SNPJ. iz Canonsburga. Domovi so nam potrebni, ker nam služijo za naša družabna in kulturna središča. Izobrazba je delavstvu potrebna, in v domovih je prilika imeti knjižnice in šitalnice, predstave, predavanja itd. Temu govoru je sledilo več deklamacij, potem pa je nastopil znan bореc v delavskem gibanju našega ljudstva, John Terčelj, duša socialističnega gibanja med Slovenci v zapadni Pennsylvaniji. Izvajal je, da brez organizacije ni moči, ne upov, ne zmage, ne ciljev, ne napredka. Zadnji je govoril Filip Godina, upravitelj tiskarne SNPJ. ter njenih publikacij, ki je med drugim govoril tudi o Jožetu Zaverčniku, ki je par dni prej umrl. Jože je bil med nami borec za delavska prava, kakor sta bila v splošnem med Amerikanci Debs in Berger. Imel je nasprotnike, kakor jih ima vsakdo, ki hoče ljudstvu dobro in se bori zanj. Nasprotniki med ljudstvom ima radi njihove nevednosti, katere se poslužujejo izkoriščevalci, zavajalci in drugi trojci v hujskarnju proti pravici in resnici. Kdor verjame v boljše človeško družbo, v končno zmago pravice nad ložjo in izkoriščanjem, ne klo- ne, nego vztraja do konca. Taka zmaga vztrajnost je tudi društven dom v naselbini Lawrence. Vsi govorniki so želi buren aplavz.

Pevski zbor "Ilirija" iz Canonsburga in godba iz Sygana sta skrbela za glasbeni del programa, katerega sta dobro izvajala. Ko smo se začeli razhajati, je nam bilo žal, kajti imeli smo se prijetno. Človek ob takih prilikah želi, da bi imeli več priredb te vrste, ker se na njih praznuje uradni delo, dosežen cilj, ki pa seveda ne znači, da je delo že dovršeno. Tudi naši rojaki člani SNPJ. in sodrugi na Lawrenceu ga še niso dovršili in se tega prav dobro zavedajo. Delajo pridno naprej.

"Proletarec" je list, ki zasluži da ga pazno štate. Korist od tega imajo čitatelji. Preberite vsako številko "Proletarca".

Pred dobrim tednom sva se menila kakor tisočkrat poprej, danes pa te že krije hladna zemlja. Z menoj je bil potr, ko sva čitala v "Prosveti" in "Proletarcu", da smo izgubili Jožeta Zaverčnika. Govorila sva o njem, kajti bil je priljubljen in spoštovan med vsemi, ki so sposobni spoštovati borec za interese delavcev.

Sedaj je šel za njim tudi sodrug Jože Pavšek. Rojen je bil 13. januarja 1888 v Sent Lampertu pri Litiji. Kmalu po dokončani ljudski šoli je bil primoran v svet za kruhom. Začel je delati v premogovniku v Trbovljah, kjer je bil vrsto let. V večerni šoli se je učil za rudniškega inženirja tri leta. V tem času se je tudi oženil s sodruginjo, katero je sedaj zapustil. Skozi težko življenje mu je bila vestna, dobra spremljevalka.

Ker ni bilo upanja, da bi si v Trbovljah mogel izboljšati svoje stanje, je šel pred 16 leti s soprogo v Ameriko. Prišel je v Forest City, Pa. in se vrnil v rov. Saj je bil vajen tega dela. Garal je, kakor garamo vsi. Ker je bil mlad, ni niti slutil, da ga

bo to delo v par letih tukaj zmagalo ter izročilo bolezni. Delovni sistem v tukajšnjih premogovnikih je skrajno slab. Rovi so skoro vsi zelo vlažni, tudi mokri, in ob enem so vedno polni dima, ker morajo rudarji streljati med delom. Nič drugega ni, če se nalezeh bolezni, če da bi vedel kdaj. Takoj ob prihodu v ta kraj je pristopil v društvo št. 124 SNPJ. in h klubu št. 10 JSZ. Bil je aktiven član obeh organizacij, posebno v prvi, dokler je bil še zdrav. Bil je tajnik tega društva vrsto let in njegov delegat na 8. redni konvenciji v Waukeganu. Enako je bil tajnik kluba št. 10. Od društvenega tajništva je junija to leto odstopil, ker mu bolezen ni več dopuščala, da bi mogel izvrševati tajniške posele. Dokler je bil zdrav, je ves prosti čas porabil v agitaciji za pridobivanje novih članov SNPJ. in za Prosveto in Proletarca.

Pred leti, ko se je vršila kampanja za nabiranje novih naročnikov Prosveti, je bil on eden prvih v številu dobljenih naročnikov. Z zanimanjem je sledil razvoju delavskega gibanja, o katerem je bil vedno dobro poučen. Argumentiral je z nasprotniki ter jih učil in poudarjal potrebo delavske organizacije in delavskega tiska.

Klub št. 10 JSZ je bil takrat, ko se mu je on pridružil, še mlad. Morda bi bil eden tistih, ki so prenehali, če ne bi bil Jože v kritičnih časih napel vse moči, da ga ohrani med aktivnimi.

V naselbinah kakor je Forest City imajo naši sodrugi težko delo. Posebno je bilo težko pred leti, ko je bilo treba klesati pot med ljudstvo pod klerikalnim vplivom.

Ko sem prišel pred petimi leti v Forest City, sem se seznanil z njim ob pristopu v klub. Samo pet jih je bilo tedaj na seji, med njimi

H. Stanich, ki je sedaj v Collinwoodu, kjer so mu sodrugi povzeli urad tajnika kluba št. 49.

S Pavškom sva postala neločljiva prijatelja. Dostikrat sva bila edina, ki pisva pozabila na klubovo sejo.

Veliko sva se razgovarjala o naših organizacijah, o delavskem gibanju, o položaju po svetu itd. Ko sem včasih izrazil svoj obup, da se delavstvo zdravi iz mrtvila v tej naselbini, me je tolažil, rekoč, se boš že privadil, več pri teh gre počasi. Razumel sem ga in njegov optimizem mi je dajal novega poguma. Bil je človek mirne narave, preudaren, ki ni pričakoval uspehov na mah, ampak s počasnim delom.

DOPISI

KONFERENČNO ZBOROVANJE KLUBOV IN DRUŠTEV IZOB. AKOLJE J. S. Z. ZA SEVERNI ILLINOIS IN WISCONSIN.

Chicago, Ill. — V nedeljo 29. sept. se je v Waukeganu, Ill. vršilo redno konferenčno zborovanje klubov in društev Izob. akcije JSZ. za severni Illinois in Wisconsin. Zastopanih je bilo 5 soc. klubov, 12 podpornih in 3 kulturna društva. Udeležencev je bilo 38.

O delu Izobraževalne akcije je podal obširen referat s. Olip, katerega so navzoči vzeli v odobravanjem na znanje. V njem je podal aliko te ustanove od njene ustanovitve pa do sedaj. Navedel je številno knjig, ki jih je razpisala včlanjenim društvom, nje- no sodelovanje z raznimi kulturnimi organizacijami ter zalaganje istih z dramskimi deli, deklamacijami itd. Priporočal je navzočim, da delujejo za ustanovitev knjižnic pri podpornih društvih ter povdarjal, da bo Izob. akcija, v kolikor ji bo to mogoče, sodelovala pri tem delu. O tem vprašanju se je razvila obširna razprava, katere so se udeležili skoraj vsi navzoči. Sklenjeno je bilo, da se obstoječe knjižnice stopijo v ožje stike v svrhu izmenjavanja knjig, zastopnikom dotičnih organizacij, katere že imajo knjižnice, se je pa naročilo, da delujejo pri svojih organizacijah v tem smislu.

Za bodoče konferenčno zborovanje, ki se bo vršilo začetkom maja 1930 se je odločilo referate: Podporne organizacije in soc. pokret; Ženstvo in soc. pokret in Naše delo med mladino.

Popoldne je uprizoril v veliki dvorani Narodnega doma klub št. 45 s sodelovanjem Dramskega odseka S. N. D. igro "Dva svetova", ki je bila dobro izvajana. Pred igro je nastopil s. Pogorelec s kratkim nagovorom, glasbene točke na harmoniki pa sta izvajala mali Bobie Zakovšek in Radolph Slabe, katere je občinstvo nagradilo s ploskanjem, da sta morala ponavljati.

V igri so nastopili John Gantar, Vincenc Pink, Martin Judnich, Mary Hodnik, Andrej Moček in Frances Zakovšek, ki so svoje vloge zelo dobro izvršili. Najbolj so se mi dopadli Gantar, ostareli tovarniški delavec, ki se nikakor ni mogel sprizniti s "prevratnimi" idejami svojega sina, kajti na svetu je bilo vedno tako in bo tudi ostalo. Vincenc Pink v vlogi njegovega sina, mladega nadarjenega inženirja, ki je v svojo gorečnost navduševal delavce na borbo za boljše bodočnost in pa Andrej Moček, v vlogi zdravnik, ki je tudi gojil gorke simpatije do izkoriščanih delavcev, kakor tudi Mary Hodnik v vlogi Jelene so častno rešili svoje vloge. Judnich je imel manjšo vlogo Korena, Stankovega tovariša. Umevno, bil je dober; Frances Zakovšek je imela vlogo prikazni bele žene, kar je dobro izvedla.

Zvečer je bila plesna zabava v spodnjih prostorih. Udeležba na igri in zvečer ni bila takšna kot bi bilo pričakovati od waukeganškega občinstva, ki je po ogromni večini delavsko, toda tudi zelo slabo oporo kulturnemu delu, ki ga vrše napredne organizacije. Tekom programa je vladal v dvorani vzoren red in mir, zvečer pa, kot po navadi, veselo in korajžno, kot se spodobi na zabavah. Tajnica kluba se je potrudila za podporo organizatoričnemu fondu stranke in nabrala \$12.15.

Da se povrnem h konferenci. Predsedoval ji je John Olip, zapisnik pa je vodil Peter Bernik. Novi tajnik konference je Martin Judnich. Več boste izvedeli v zapisniku. — Poročevalec.

TUDI V CALIFORNIJI SE SPOMNIMO NA "PROLETARCA".

Oakland, Calif. — "Proletarec" v Californiji ni neznan, kar dokazujejo dopisi iz tukajšnjih krajev. Pri nas smo se ga spomnili ob priliki, ko so priredili Miss Mary Spolyar-jevi iz Detroita pjeni stari znanci pri Mrs. J. Lukanich Dinner Party.

Miss Mary Spolyar je tu zelo priljubljena radi svoje velike družabnosti in imeli smo se na tej party zelo dobro. Miss Spolyar, ja v svojem nagovoru izjavila, da smo delavci radi veseli, in da smo do tega tudi upravičeni. Pod pezo krivic, ki jih trpe stotisoči v raznih krajih, pa jim je pravica do pravega veselja dostikrat in mnogoterim čisto odvezta. Vseled tega je naša dolžnost, da smo delavskemu gibanju ob strani, in da podpremo liste, kakor je "Proletarec". Ob tej priliki je bila zbrana vsota \$8 v podporo "Proletarcu", katero so prispevali, Miss M. A. Spolyar \$2; po en dolar Mr. in Mrs. J. Lukanich, Mr. in Mrs. Skurich, Mr. in Mrs. Asanovich, Mr. in Mrs. Bahorich ter Mr. in Mrs. Tomsich; po 50c Mr. C. Petrinich in Mrs. S. Nietich.

Hvala vsem prispevateljem.

A. Tomsich.

RAZNO IZ PUEBLA.

Pueblo, Colo. — Nekateri dopisniki začnejo: "O delavskih razmerah nimam kaj pisati, ker so take kakor drugod." Jaz pa bom začel: "O našem napredku nimam kaj poročati, ker je tak, kot ponavadi."

O nepozabnemu sodrugu Jožetu Pavšku ter njegovemu delu

Pred dobrim tednom sva se menila kakor tisočkrat poprej, danes pa te že krije hladna zemlja. Z menoj je bil potr, ko sva čitala v "Prosveti" in "Proletarcu", da smo izgubili Jožeta Zaverčnika. Govorila sva o njem, kajti bil je priljubljen in spoštovan med vsemi, ki so sposobni spoštovati borec za interese delavcev.

Sedaj je šel za njim tudi sodrug Jože Pavšek. Rojen je bil 13. januarja 1888 v Sent Lampertu pri Litiji. Kmalu po dokončani ljudski šoli je bil primoran v svet za kruhom. Začel je delati v premogovniku v Trbovljah, kjer je bil vrsto let. V večerni šoli se je učil za rudniškega inženirja tri leta. V tem času se je tudi oženil s sodruginjo, katero je sedaj zapustil. Skozi težko življenje mu je bila vestna, dobra spremljevalka.

Ker ni bilo upanja, da bi si v Trbovljah mogel izboljšati svoje stanje, je šel pred 16 leti s soprogo v Ameriko. Prišel je v Forest City, Pa. in se vrnil v rov. Saj je bil vajen tega dela. Garal je, kakor garamo vsi. Ker je bil mlad, ni niti slutil, da ga

TOLE MI NE GRE V GLAVO?

Če jaz ne delam, mar naj zato želim, da bi se vsem godilo slablo ali še slabše kakor meni? Ako imam malo plačo, čemu naj bom nevoščljiv tistim, ki imajo večjo? Ampak mnogo ljudi je takih. Namesto, da bi se trudili koristiti drug drugemu v izboljševanju življenjskih razmer, si jih slabšajo z nevoščljivostjo in drugimi slabimi navadami. Le kako to, da te resnice ne izpoznajo, to meni ne gre v glavo!

bo to delo v par letih tukaj zmagalo ter izročilo bolezni. Delovni sistem v tukajšnjih premogovnikih je skrajno slab. Rovi so skoro vsi zelo vlažni, tudi mokri, in ob enem so vedno polni dima, ker morajo rudarji streljati med delom. Nič drugega ni, če se nalezeh bolezni, če da bi vedel kdaj. Takoj ob prihodu v ta kraj je pristopil v društvo št. 124 SNPJ. in h klubu št. 10 JSZ. Bil je aktiven član obeh organizacij, posebno v prvi, dokler je bil še zdrav. Bil je tajnik tega društva vrsto let in njegov delegat na 8. redni konvenciji v Waukeganu. Enako je bil tajnik kluba št. 10. Od društvenega tajništva je junija to leto odstopil, ker mu bolezen ni več dopuščala, da bi mogel izvrševati tajniške posele. Dokler je bil zdrav, je ves prosti čas porabil v agitaciji za pridobivanje novih članov SNPJ. in za Prosveto in Proletarca.

Pred leti, ko se je vršila kampanja za nabiranje novih naročnikov Prosveti, je bil on eden prvih v številu dobljenih naročnikov. Z zanimanjem je sledil razvoju delavskega gibanja, o katerem je bil vedno dobro poučen. Argumentiral je z nasprotniki ter jih učil in poudarjal potrebo delavske organizacije in delavskega tiska.

Klub št. 10 JSZ je bil takrat, ko se mu je on pridružil, še mlad. Morda bi bil eden tistih, ki so prenehali, če ne bi bil Jože v kritičnih časih napel vse moči, da ga ohrani med aktivnimi.

V naselbinah kakor je Forest City imajo naši sodrugi težko delo. Posebno je bilo težko pred leti, ko je bilo treba klesati pot med ljudstvo pod klerikalnim vplivom.

Ko sem prišel pred petimi leti v Forest City, sem se seznanil z njim ob pristopu v klub. Samo pet jih je bilo tedaj na seji, med njimi

H. Stanich, ki je sedaj v Collinwoodu, kjer so mu sodrugi povzeli urad tajnika kluba št. 49.

S Pavškom sva postala neločljiva prijatelja. Dostikrat sva bila edina, ki pisva pozabila na klubovo sejo.

Veliko sva se razgovarjala o naših organizacijah, o delavskem gibanju, o položaju po svetu itd. Ko sem včasih izrazil svoj obup, da se delavstvo zdravi iz mrtvila v tej naselbini, me je tolažil, rekoč, se boš že privadil, več pri teh gre počasi. Razumel sem ga in njegov optimizem mi je dajal novega poguma. Bil je človek mirne narave, preudaren, ki ni pričakoval uspehov na mah, ampak s počasnim delom.

On ni poznal obupa. Kajti ako bi ga bil, bi ga bolezen strla veliko poprej — saj ga je mučila pet let, predno mu je končala življenje.

Pred leti, ko je spoznal, da v rovinah ne vzdrži več, je na posredovanje s. Staniča dobil delo pri nekem vrtnarju v Clevelandu. Vrnil se je kmalu, ker tudi tam ni mogel vzdržati. Ves potr je prišel nazaj. Kaj naj počnem, je vpraševal. Gmotno je bil v zelo slabih razmerah. Imel je dolg tudi na hiši, katero je kupil pred leti, ko mu bacili še niso razjedali zdravja. Priporočal sem mu, da naj začne z malo trgovino. Eno sobo je uredil za prodajalno, ali tudi tega posla se je lotil prepozno, če bi moral trgovino voditi sam, imel pa je oporo v svoji soprogi. On je pomagal še eno leto, nato pa ni bil sposoben več za nobeno delo.

Obiskoval sem ga pogosto ter tolažil, da bo boljše. V razgovorih bi bil rad pozabil na bolezen, a ni mogel, kajti dušilo ga je in se je proti koncu le težko razgovarjal. Zanimal pa se je za naše gibanje do zadnjega.

Par dni pred smrtjo je vedel, da mu je konec zelo blizu. "Dopolnjeno je," je dejal. "Nobene pomoči ni več zame, razen ene: smrt." Gledal me je in nadaljeval: "Želim, da pride kmalu in me reši te muke." Želja mu je bila izpolnjena. Umril je 28. oktobra ob 11. dopoldne. Ugonobil je ga je sušica — najhujša bolezen v družini proletarcev. Ni potrebnih sredstev, da bi si človek menjal klimo, da bi si izboljšal življenjske razmere v času, ko je ta bolezen še ozdravljiva. Delaj, delaj, dokler moreš, potem se zdravi, dokler ne umreš. Živeti več let, in vedeti, da umiraš, to so muke, katere je pokojnik s svojo trdno voljo močno prenašal.

Vest o njegovi smrti se je bliskoma širila po naselbini. Vsakdo ga je poznal. Ko je ležal na mrtvaškem odru, je bil obsut z venci, katere so mu poklonili v zadnji pohorav in spomin društva št. 124 SNPJ., klub št. 10 JSZ., sodrugi in nešteti prijatelji. Prihajali so in odhajali, meneč, da je bilo škoda tega moža. Sovražnikov ni imel, vzlie temu da je bil socialist, in to neoznanjan socialist. Imel je svojo naravo, svoj temperament, s katerim je vzbujal tudi med nasprotniki spoštovanje. Užival je zapanje tudi med onimi, kateri se ne zanimajo za naše gibanje.

Pokojnik je nam v dokaz, da ako se človek drži svojega prepričanja in svojih načel, ga ljudje spoštujejo tudi ako se jih veliko ne strinja z nazori, kakršno-zastopa.

Ne bilo bi prav, če bi rekel, da ni imel nobenega nasprotnika. Imel ga je v klubu, enega izmed sodrugov, ki je bli večasi njegov najboljši prijatelj. Pokojnik je imel pač svoja mnenja in je videl marsikakšno stvar v drugačni luči in z drugega vidika kakor omenjeni — pa je nastalo neprija-

teljstvo, da ne rečem sovraštvo. Pred leti je gojil enako razmerje do s. Staniča, ki ga sedaj pogrešamo.

Ne zapišem rad teh vrstic in morda bo malo zamere, toda moj podpis je spodaj.

Pogreb blagega sodruga se je vršil ob veliki udeležbi dne 1. oktobra na pokopališče društva št. 124 SNPJ. Nad trideset avtomobilov je bilo v sprevedu. To je bil eden največjih in najlepših pogreb, od kar imamo to pokopališče.

Pogreb je bil civilen. Ob odprtem grobu se je poslovil od njega v kratkih besedah pisec teh vrstic. Povedal je, kaj smo z njim izgubili. Več ni mogel, kar so ga drčile solze.

Blag Ti spomin, Jože Pavšek. Zapisan boš med nami v naselbini, v kateri si pomagal orati ledino in oral, dokler so ti pustile moči. Tvoji sodrugi Ti obljubljamo, da bomo nadaljevali, kajti hočemo, da bo seme, ki si ga sejal, rodilo sadove.

Družini naše iskreno sožalje.

Anton Zaits.

te, da ne rečem sovraštvo. Pred leti je gojil enako razmerje do s. Staniča, ki ga sedaj pogrešamo.

Ne zapišem rad teh vrstic in morda bo malo zamere, toda moj podpis je spodaj.

Pogreb blagega sodruga se je vršil ob veliki udeležbi dne 1. oktobra na pokopališče društva št. 124 SNPJ. Nad trideset avtomobilov je bilo v sprevedu. To je bil eden največjih in najlepših pogreb, od kar imamo to pokopališče.

Pogreb je bil civilen. Ob odprtem grobu se je poslovil od njega v kratkih besedah pisec teh vrstic. Povedal je, kaj smo z njim izgubili. Več ni mogel, kar so ga drčile solze.

Blag Ti spomin, Jože Pavšek. Zapisan boš med nami v naselbini, v kateri si pomagal orati ledino in oral, dokler so ti pustile moči. Tvoji sodrugi Ti obljubljamo, da bomo nadaljevali, kajti hočemo, da bo seme, ki si ga sejal, rodilo sadove.

Družini naše iskreno sožalje.

Anton Zaits.

Od kar ni več glasu od Old Timerja, se Proletarec s pueblskimi dopisi več ne postavlja. Drugi neradi pišemo, Old Timer pa je šel menda zopet v penzijo, kakor jugoslovanski ministri. Niti sporočil nam ni, kje je, in kaj ga je ujozilo.

Ze pred več tedni je prišel sen iz Chicago Zvonko Novak in začel preganjati dolg čas med nami z dopovedovanjem, da je naša naselbina pozvana obnoviti "Glas Svobode". Prav zares je mož zelo agitiral, govoril, dokazoval in tudi razkrinkaval. Veliko slabega smo izvedeli o vas Čikažanih. Nobenega ni pohvalil, celo čikaških svobodomislicev ne. Prav vam je, pa bi mu podprli "Glas Svobode", da bi mu ne bilo treba zdraviti jetike na coloradskem zraku. Ampak z listom tukaj ne bo nič, kakor izgleda. Pa še en drug glas je prišel do nas iz Chicago — da tudi tam snujete nov list. "Glas Svobode" ni več. "Delavske Slovenije" ni več. "Delavca" ni več — kdo pa naj sedaj razkrinkava, če ne bo novega lista? Nekdo tukaj je dobil pismo, v katerem je rečeno, da je v Chicago že veliko ljudi, ki so pripravljene pristopiti k društvu za nov list, pri katerem je članarina \$25. Urednik bo haje najbolj sposoben in najbolj študirani Slovenec, Andrew Kobal, s katerim smo se imeli priliko seznaniti tukaj lani, ko je potoval za organiziranje mladine v SNPJ. na samotne stroške tudi na Pike's Peak. Novi list je potreben, da se napravi konec socialistični diktaturi v SNPJ., kajti ti ljudje so samo za jedoto, pa za nobeno stranko. Tako mi je bilo povedano, da je v tistem pismu.

Ko to pišem, sklicuje Zvonko Novak ljudi skupaj za ustanovitev novega samostojnega društva. Prvo sejo so imeli sinoči v neki beznici. Koliko je bilo prisotnih, mi ni znano. Tudi on je zato, da se napravi konec socialistični diktaturi v SNPJ. Jaz pa vem, da so "tak le tiči" hudi, ker bi radi zajemali iz jednotine kase s "tavelko žlico", pa ti preklicani čvarjari ne puste! Da bi jih pred članstvom spravili v obsovanje, pa pravijo, samo za politiko so, mi pa smo za jedoto! Seveda so za jedoto, ker ima kaso! Saj se poznamo.

Dne 25. sept. si je tu končal življenje Tone Garm, doma iz Dobrega polja na Dolenskem. Svojo ženo je poslal pred tremi leti v stari kraj. Imel je baje razmere z neko drugo žensko, Amerikanko, katero je usodnega dne tudi ustrelil, potem pa pogublil sebi kroglo v glavo. On je bil mrtve takoj, ona je podlegla rani dan pozneje. On ni bil član nobenega društva, kakor imam informacije sedaj ko pišem to novičilo. Bil je lastnik soft drink parlorja.

Tu zapušča štiri že odrasle otroke. Pokopan je bil 28. septembra. Poročevalec.

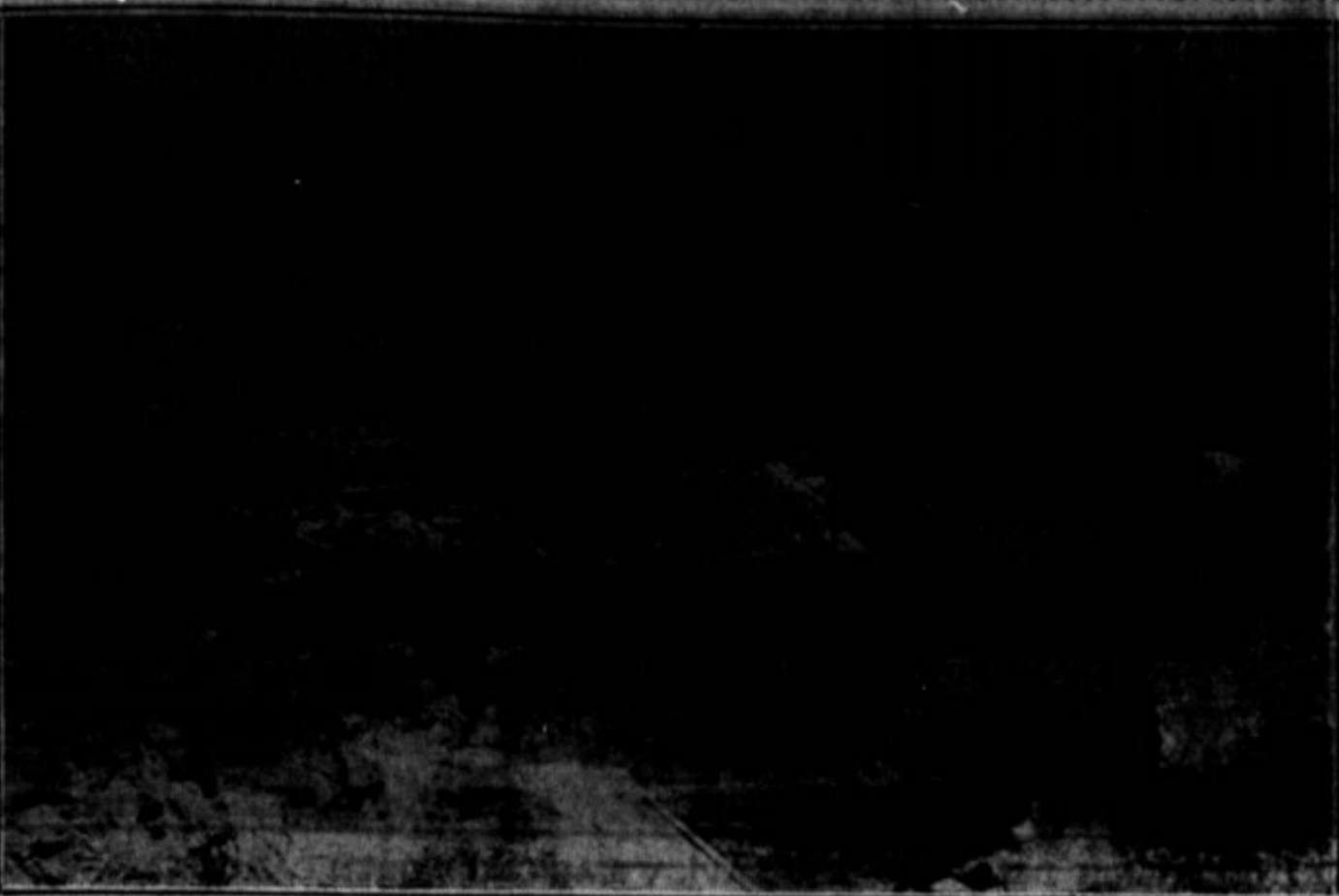
LISTNICA UREDNIŠTVA.

F. N., Milwaukee, Wis. — Ni bilo mogoče v tej številki. Bo v prihodnji.

ALI STE ŽE NAPRAVILI NAČRT ZA DELO SKOZI NASLEDNJE MESECE?

Klubi J. S. Z. imajo en edini namen, — širiti razredno vzgojo ter vršiti prosvetno delo. Širjenje našega tiska, prirejanje diskuzij, predavanj, shodov, predstav in zabav — to so stvari, ki jih lahko in morajo vršiti klubi J. S. Z. Edino aktivnost šteje.

Jetnišnica v Canon Cityju, Colo.

SEDEM JECARJEV IN PET JETNIKOV JE BILO UBITIH v uporu jetnikov v coloradski ječi v Canon Cityju blizu Pueblo. Izmed teh so štirje jetniki izvršili samomor rajše kakor da se bi podali. Imenovana je bila posebna komisija, da preišče vzrok izgrediv. To je letos peta ječa, v kateri so se jetniki uprli, zahtevajoč, da se z njimi bolj človeško postopa.

DOPISI

ROJAKOM V JOHNSTOWN- SKEM OKROŽJU.

Franklin-Conemaugh, Pa. — Klub št. 5 JSZ. na Franklinu priredi v soboto 2. novembra v prostorih Izobraževalnega doma veselic z raznovrstnim spredom. Na sodelovanje ta večer bosta povabljeni naša dobro znana pevka zbor "Bled" in "Rodoljub". Upamo, da ljubiteljem lepe slovenske pesmi ne odrečejo svoje prisotnosti in nastopov. Za godbo, pesalec hosta skrbela naša najboljša godbenika Koss in Korber.

Na posej te priredbe vabimo naše stare znance v tem okraju in vse druge prijatelje. Vsakdo bo imel res priliko, kakor malo kje, za nepričakovano zabavo.

Rojaki delavci v Johnstownu, privedite s seboj tudi družine. Razvedrila bo na mestu. Kakor pravijo drugod, to velja tudi v tem slučaju. Za lučne in žejne bo vse najboljše preskrbljeno.

A. K., poročevalca.

O TEM IN ONEM.

Collinwood, O. — Predsedniki korporacij in denarni mogotci mislijo, da so jako prebrisani, pa jih večini le kdo potegne za nos. Wm. B. Shearer jih je za \$25,000, sedaj pa jih toži še za četrt milijona. Prvih \$25,000 je dobil na pot v Zvezo na konferenco za omajitev navalizma. Napuhal je svoje boste, da je on tista sila, ki bo preprečil sporazum in podneti nasprotstva med Anglijo in Zedinjenimi državami, da bosta tekmovali kakor se nikoli v gradnji vojnih ladij. In poglavarji ameriških ladjedelniških družb, ki so ga najeli, so se veselili dobro obetajoč "sezona" za gromade-nje novih profitov. Stori in do- sti kot zakulisnik. Poslal jim je nekaj informacij, ki bi si jih lahko nabavili v časopisu za 3 cente.

Najmanjše zakulisnikov je v ameriških korporacijah udomačev- na metoda. V tovarnah in v ur- dih imajo spijone, ki volajo, kdo je za unjo (ako delajo v odprti delavnici), odkrivajo zarote in pošiljajo kompanijskim uradom poročila, da se gospodarjem jeze- laže. V resnici ne delajo ti spij- oni drugega kakor na papirju iz- komarjev slone. Če treba, pod- neje bombo, ali razdajo letake.

Agentje provokatorji morajo "iz- ugnati" in potem "odkriti" zarote, s katerimi imajo dvojni namen: Spreti gospodarje, da jih ohrani- v službi, in ob enem res sko- dovat delavcem. Družbe plače- nje raznih detektivskih agen- tjav, ki jih zalagajo s spijoni in nervokatorji, tisočake, da jim po- šiljajo informacije, toda če bi bi- le pametne in bi hotele zanesljive podatke o delavskem gibanju, bi naročile delavske liste, iz ka- terih bi izvedele več, in ob enem bi jim stalo le nekaj dolarjev.

naročnine. Tudi družbe se da vle- ci.

Železni kozaki, ki so pretepli rudarja John Barkoskega na Imperialu, Pa., ter mu zadali smrtne poškodbe, so oproščeni. Sedaj lahko nadaljujejo s prete- panjem delavcev. Justica v Pennsylvaniji smatra, da niso iz- vršili zločina. Justica, ki rabi za svoj ščit Mellonove milijone, ni justica. Postopanje kozakov z delavci je v sramoto Pennsylvan- iji.

V nedeljo 13. oktobra vprizo- ri "Anton Verovšek" znano ljud- sko igr "Miklova Zala". V nji se zregli ponos slovenskega kme- ta in njegov pogum v času fur- škilnih vpadov. V 4. okraju kandi- dirata dva Slovence za koncil- mana, Velovec in Turk. Če bi ta dva prevzela vlogi glavnih ju- nakov v igri... Ta bi bila res le- pa!

Republicanci se ne brigajo do- sti za narodnost v politiki. Evo jih republikanskih kandidatov za mestne zastopnike v 4. distriktu: John D. Marshall, Clayborne Ge- orge, E. J. Bohn, G. W. Spooner (imega teh so ameriška), Alexander L. DeMajoribus (Italijan), Herman E. Kohen (Eid), Leopold Kuslan (Slovenec). V drugem se dobi tudi Szekuka, Piotrowicz, Cizmadia in S. M. LaPresti. Ta zadnji je črnc.

Pri teh imenih se lahko naši narodni možje nače to, da so stranke organizirane po strankar- ski pripadnosti, ne po nacionaliz- mi.

Banovce in Kopasova bosta na- stopila v Collinwoodu v nedeljo 27. oktobra ob 3. popoldne v slov. del. domu. Več drugič.

Frank Barbich.

RAZNO IZ WAUKEGANA.

Priredba S. N. Čitalnice v nedeljo 13. oktobra.

Waukegan, Ill. — S pikniki smo za letos pri kraju in začno se naše zabave, predstave itd. Prvo v dvorani v tej sezoni smo imeli v nedeljo 29. sept. ko je po konfe- renci JSZ. Klub št. 45 vprizoril s sodelovanjem odsekov SND. igr "Dva svetova"; poleg predstave je bilo na sporedu več drugih tčk, o katerih, upam, je že kdo drugi poročal.

Kazprave na konferenci so bile stvarne, in zaključki, mislim, pre- cej dobri. Kakšni so, bo razvid- no iz zapisnika.

Potrebno se mi zdi omeniti, da smo imeli na tej konferenci in še pozno v večer opazovalca, ali ču- vaja, da vse natanko pregleda in si-zabeleži, kakšni vendar so ti ljudje, ki zabajajo na take konfe- rence!

Na naše zborovanje (konferen- co) je imel vsakdo pravico priti in vstop je bil prost vsakemu. Ne- raj rojakov se je poslužilo te pra- vice, a udeležilo se bi jih gotovo več, da jim niso znane tukanje razmere. Rajti lahko se pripeti, da te čuvaj vzame na listo in sle- de nozačljene počitnice. Žalost.

na resnica je, da se debi ljudje, ki so pripravljani v svojem judež- vem pokliuč spraviti ob kruh bra- ta sotrpina. Dovolj o tem!

Na priredbi popoldne je pred- stava nastopil s. Chas. Pogo- relec, ki je govoril o namenu in delu Izobraževalne akcije. Ima- mo predavanja, shode, predstave, ki spadajo v njen delokrog, in če se bi jih občinstvo udeleževalo, ne bi bilo treba nikomur vpraše- vati, kakšno je njeno delo in kaj se njeni cilji in na sejah družtev ne bi bilo oporekanja proti nji, kadar se razpravlja o vprašanju obnovitve članarne.

Ljudje v kulturnih društvih se mucijo, svoj prosti čas porabijo z vajami, zato da delo napredka ne zamre, da imajo naselbine pra- vico imenovati se aktivne in na- predne, občinstvo pa je indife- rentno in stoji stran, namesto da bi pomagalo vsaj z udeležbo. Pri vseh stvareh ne bi smele igrati osebnosti nobene vloge, kajti na- predek je last skupnosti in zato naj bo tudi sodelovanje skupno.

Prostori Slov. nar. doma so zopet najeti skoro za vsako sobo- to in nedeljo, kar je pač koristno Domu in enako naselbini. Od ob- činstva pa se pričakuje, da bo dalo priredbam potreben obisk. Dramski odsek SND. šteje 70 članov in je v stanju s temi moči vprizoriti tudi težje, večje pre- dstave bodisi v slovenskem kot v angleškem jeziku. Vstopnina od 50 do 70c k predstavam je malen- kosna vsota, upoštevajoč trud igravcev in vrednost programa, ki ga nudijo.

V nedeljo 13. oktobra priredi S. N. Čitalnica veselico in igr "Dnevnik", ki jo vprizori dram- ski odsek SND. Igra je veskoki zabavna in bo vdičeni gotovo užajala. Vstopnina je samo 50c. S prebitkom nabavlja čitalnica razne knjige in časopise. Za ma- lenkosni prispevek 25c mesečno lahko vsakdo postane član čital- nice. Knjige so na razpolago tu- di nečlanom proti malim odškodni- ni od knjige za teden dni.

Vsi, ki ate za napredek korist- ni ustanov, ne pozabite priti 13. oktobra ob 2. popoldne na Čital- nično predstavo igre "Dnevnik".

Po predstavi bo plesna zabava, na kateri bo igral orkester.

H. koncu naj še pripomnim, da ni bil moj namen koga žaliti s temi vrsticami, pač pa je moja žel- ja, da si ohranimo slovensko dra- matiko, ki je ena najboljših naših kulturnih vesti, na potrebni stop- nji živahnosti. Kritične opombe v tem dopisu najvam s tega vid- ka. — Poročevalka.

VINSKA TEGATEV DRUŠTVA "PROSVETA".

Lawrence, Pa. — Društvo "Prosveta" št. 245 SNPJ. priredi v svoji novi dvorani v soboto 12. oktobra vinsko tegatev, na kate- ro ste vabljeni vsi, ki veste, v kakšen namen je bilo rabljeno grozdje v Kani. Članstvo dveh društev SNPJ. v Canonsburgu je objavilo priti, in upamo, da bo- mo imeli posetnike tudi iz dru- gih naselbin tega okrožja. Vsi nam boste dobro došli.

VSEGA JE KRIV "PROLETA- REC".

Z agitacije po Chicagu.
(Koncc.)

Bil sem tudi pri obrtniku Jos. Lasiču. Je razumen, dečko in v- sten v svojem pokliuč. Z dele- lom, ki ga vam izvrši njegova kloparska delavnica na 1619 W. 19th St., boste gotovo zadovoljni. Človek bi rad, da bi bilo med na- mi mnogo obrtnikov, kakor je Lasič.

Pot me je vodila med rojake, kjer jim je Proletarec znan naj- več z napadov v "drugih listih", oziroma, slišali so, da je "slab list". Ker pa so ljudje prijazni, ti zagotavljajo, da nič ne čitajo in da zato tudi nič ne naroče. De- lajo deset do dvajset ur, pa ni časa, da bi brali a vidli, da je to le izgovor.

Čas se dobi, in ljudje ga za čit- tanje imajo, eni več, drugi manj, imas opravke, in se prav lahko primeri, da kak večer, mogoče dva, tri, ne utegneš nič čitati. Ni pa res, da ne bi nobenkrat mogel.

"Morali bi misliti na delavsko organizacijo, na delavske liste..." "Ah, kaj bi misli! — saj so vsi le za denar. Saj ne more biti nič drugače na svetu — eni so bogati, drugi revni..."

Pogovor poteka, ako mu hočeš prisostvovati, vrš se sprazni, po- tem drugi, tretji. Nič ni časa za čitanje...

Na Damen St. zavijem k roja- ku po 22. ulici, pri katerem se že parkrat videl sodruge, ko sem ga hodil nadlegovat za naročnino. Včas je obljubil, ampak ho "pri- hodnjic". Sedaj je bil en tak prihodnjic. Vselej prej me je odpravil z izgovorom, da nima dela. Bo se pa narečil takoj ko bo mogel. Skorogotovo je po- zabil. Šel sem k njemu in poiz- vedel kako in kaj. Nič nisem do- segel. Sodrugom, ki ga obisku- jejo, priporočam, da ne zanemar- jajo agitacije. Samo malo ope- re, pa bi se dobili naročniki.

Prijetno je, ko prideš na agita- ciji k takim, pri katerih ni tre- ba izgubljati besed. "Proleta- rec" jim ugaja. Dopade se jim posebno od kar izlaja v tej obli- ki. Mnogim je prav po volji ro- man "Pod spovednim pečatom".

Prišel sem v družbo večje sku- pine moških in žensk — sešli so se k vasovanju. Računal sem na uspeh, ker je bilo v nji več meni osebno znanih ljudi. Eden, ki je stregel, je dejal, da spara denar, ker gre čez leto ali kaj v stari kraj. Če bi naročil Proletarca, bi seveda nesel tja tri dolarje manj. Drugi so mi pravili, da ne ber- jo, ali pa imajo "G. N."

Naslednji dan (v nedeljo) sem šel na severno stran mesta. Nekaj jih nisem dobil doma. Očel sem k J. Sajovu na Clybourn Ave., kjer sem bil prijazen sprejet. Je res razlika, kadar govoriš z ljud- mi, ki čitajo "Proletarca" in druge naše liste. Lahko se po- daš v pogovor o tem in onem in ni treba ostati le v njimnih praznih vsakdanosti in opravljanja. Naro- čnino obnavljajo prijateljsko, v zavesti, da je list, ki ga prej- majo, vreden tega denarja.

Malo višje na isti ulici je nek- kaj Srbov, ki so naroceni na Pro- letarca. Dobro, občnem jih. Ne- katerim je naročnina potekla. Med njimi sem izvedel, da bodo imeli zvečer v lokalu srbske so- cialistične organizacije (katera ima v JSZ. št. 20) zabavo, zdru- ženo s soredom, in so me povabili

AGITATORJI NA DELU.

Narocnin na "Proletarca" so poslali: Rose Jerob, Rose Springs, Wyo. 3; Joseph Zorko, West Newton, Pa. 3; Anton Vitič, Chicago, Ill. 3; Ilja Bubalo, Johnston, Pa. 3; Jozef Jerob, Homer City, Pa. 3; Chas. Pogorelec, Chicago, Ill. 3; John Černe, Pittsburgh, Kans. 2; Mike Plešec, Pittsburgh, Pa. 2; Jacob Rozic, Milwaukee, Wis. 7; Louis Britz, Lawrence, Pa. 2; John Krebel, Cleveland, O. 2; Ignac Kolar, Sheldon, Wis. 2; Anton Zornik, Hermine, Pa. 2; Frank Barbich, Collinwood, O. 1; Anton Medved, Chicago, Ill. 1; Mike Kruzit, West, Ill. 1; Geo Smrekar, Will Allouppa, Pa. 1; Joseph Macus, Chicago, Ill. 1; K. Ermošnik, Red Lodge, Mont. 1; John Rak, Chicago, Ill. 1.

Skupaj 44

Prejeli izkaz 66

Član druš. št. 245.

da naj ji prisostvujem. Pred- vsem naj omenim, da sem glede naročnin opravil pri naših srbs- kih sodrugih najboljšo.

Ni mi bilo žal, da sem se udele- žil njihove prireditve. Prišel sem med vzorne sodruge, toda zleto se mi je, da nekaj pogrešam me- njini. Da — pogrešal sem sla- no slovenskih klubov. Ni težko se bi bilo, če bi prišla na prire- ditve te sodružne organizacije sedaj ena, sedaj druga skupim slovenskih sodrugov, a pride pa menda le malokdaj kateri. Srb- ski člani JSZ, ki delujejo tu- kaj v paselbini srbskih delavcev, bi z našimi poseti dobili precej moralne opore, in končno, med- sebojno zblizevanje je delavstvu raznih narodnosti samo v korist.

Udeležba je bila lepa in pro- gram, vzorno izvajan. Vodil ga je s. Peter Kokotović. Nastopil je naraščaj v tamburaškem zboru. S. Geo. Maslač je predvajal lepo deklamacijo, s. Božo Stojan- rovič pa je v daljšem govoru raz- legal delo delavske vlade v Ang- liji, položaj v Evropi, prizadeva- nja za razoroževanje preobrat v Nemčiji in vlogo sedanje in kaj- zerjeve Nemčije. Govoril je o sporu med Rusijo in Kitajsko, o diktaturji v Jugoslaviji in drugih v Evropi. Njegov govor je bil in- formativen in ob enem agitatori- čen za socializem. — Po tem spo- redku se je začela plesna zabava. Igral je klubov tamburaški zbor, katerega smo videli včasih že na priredbah kluba št. 1. Zelo mi je ugajal njihov narodni ples žikino kolo, ki ga plečejo res lepo stari in mladi. Mre. ljubke Srbinke ga izvajajo prav tako graciozno, kakor njihove sestre, kiso se ga učile doma.

Tako mi je minil dan, ki je bil zame prav lep, vzle mnogim sen- čnim stranem. Kako pa naj azi- tatorju sploh gre gladko! Če bi šlo tako brez zaprek kakor bi človek rad, bi pač ne bilo toliko kapitalistične-grafterske politike in delavski listi bi imeli milijone naročnikov. Rim ni bil sezidan v enem dnevu, pa tudi socializem, ki je večji od Rima, ne bo padel kakor meteor z neba.

Anton Vitič.

RABITE HITREJŠO POT!

Če hočete hitro dospeti v mesto, vzamete brzovlak in če hočete hitro doseči zdravje, odstranite slab tek, zapreko, plin, slab diš in enake zna- ke želodčne nerodnosti, tedaj vzemite

TRINERJEVO GRENKO VINO
Očisti vam želodec in čreva, povzra- zdrav tek, pomaga prebavi, očaja vam sistem in varuje proti bodočim želodčnim neredom. Njega sestavina kaskara in druga zdravilna zelišča, malt in radeče kalifornijsko vino jamši uspeh. V vseh lekarnah. Vzo- rec zastoj od Jos. Triner Co., 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Kupon za brezplačni vzorec.
Ime _____
Ulica _____
Mesto, država _____

NAŠ NASVET.

Ako veste za list, ki prinaša boljše gradivo kakor "Proleta- rec", ga naročite.

MLADENICI - MOŽJE!

Obleka po vaši meri
Ml vam izdelamo obleko, ali suktnjo, da vam bo pri- stojala kakor rohavica na roki.

CISTA VOLNA SAMO \$25.00

Narocite si obleko ali suktnjo pri nas.
Delo jamčeno
John Mocnik
6517 St. Clair Avenue
CLEVELAND, OHIO

POŠILJITE DENAR

MILLARD STATE BANK
3643-3645 W. 26th St., at Millard Avenue, Chicago, Ill.

pošilja denar v Jugoslavijo brzojavno brez posebnih stroškov za brzojav, bedisi v dolarskih ali v dinarskih nakazilih. Poslana vsota bo izplačana na poštne uradu v 3. do 5. dne, in to brez odbitka. Mi smo potrosili mnogo časa in denarja, da smo uvedli ta izredni način pošiljanja denarja popolnoma v vašo korist. Poslužite se ga, in nikoli več ne boste na drugi način pošiljali svojega denarja v stari kraj. Naše brzojavne cene so običajno nižje od poštne cen, bodisi katerekoli druge banke. Za pošiljanje večjih vsot vprašajte za naše posebne cene.

Sodrugom v Clevelandu.
Seje kluba št. 27 JSZ. se vrše vsak prvi petek ob 7:30 zvečer in vsako tretjo nedeljo ob 2:30 popoldne v klubavih prostorih v Slov. narod. domu. Sodruzi, prihajajte redno na sejo in pridobivajte novih članov, da bo mogel napraviti čim več na polju socialistične vzgoje in v borbi za naša prava.

SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI.

Narocite si dnevnik
"PROSVETA"
Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00.
Ustanavljajte nova društva.
Deset članov (ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:
2657 S. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILL.

"The Milwaukee Leader"

Največji ameriški socialistični dnevnik.—Naročnina: \$6 na leto, \$3 za pol leta, \$1.50 za tri mesece.
Naslov: 528 Juneau Ave. MILWAUKEE, WIS.

FRANK MIVŠEK

Coal, Coke and Wood.—Gravel.
WAUKEGAN, ILL. Phone 2726

John Metelko, O. D.

Priščemo oči in določimo očala.
6417 St. Clair Ave., CLEVELAND, O.

ROYAL BAKERY

SLOVENSKA UNIJSKA PEKARNA.
ANTON F. ŽAGAR, lastnik.
1724 S. Sheridan Rd., No. Chicago, Ill.
Gospodinj, zahtevajte v trgovin- nah kruh iz naše pekarnice.

SLOVENCEM PRIPOROČAMO

kavarna MERKUR
3561 W. 26th St., CHICAGO, ILL.
(V bližini urada SNPJ in Proletarca.)
FINA KUHINJA IN POSTREŽBA.
KARL GLASER, lastnik.

VINKO ARBANAS

1320 W. 18th St., Chicago, Ill.
Telefon Canal 4340
SLOVENSKO-HRVATSKA TRGOVINA CVETLIC.
Sveže cvetlice za ples, svadbe, pogrebe itd.

Victor Navinshek

331 Greeve Street, CONEMAUGH, PA.
Trgovina družstvenih potreb- ščin kot reglji, prekornic, znakov, kap, uniform, itd. Svilene zastave, slovenske, hrvatske in ameriške. Zaloga godbenih instrumen- tov ter finih
COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov. Moje geslo je: Zmerna cena in točna postrežba. Pišite po moj veliki cenik. Narocila pošiljam v vse kraje Zdrženih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

Ne misli da mnogo veš, pač pa, da hočeš vedeti več.

POTOM BRZOJAVAJ!

MILLARD STATE BANK

3643-3645 W. 26th St., at Millard Avenue, Chicago, Ill.
pošilja denar v Jugoslavijo brzojavno brez posebnih stroškov za brzojav, bedisi v dolarskih ali v dinarskih nakazilih. Poslana vsota bo izplačana na poštne uradu v 3. do 5. dne, in to brez odbitka. Mi smo potrosili mnogo časa in denarja, da smo uvedli ta izredni način pošiljanja denarja popolnoma v vašo korist. Poslužite se ga, in nikoli več ne boste na drugi način pošiljali svojega denarja v stari kraj. Naše brzojavne cene so običajno nižje od poštne cen, bodisi katerekoli druge banke. Za pošiljanje večjih vsot vprašajte za naše posebne cene.

Dr. Andrew Furlan
ZOBOZDRAVNIK
vogal Crawford and Ogden Ave.
(Ogden Bank Bldg.)
Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 5. popoldne in od 8. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop., in od 6. do 9. zvečer.
Tel. Crawford 2893.
Tel. na domu Rockwell 2816.

ALI RABITE PERJE ZA BLAZINE?

Pišite po vsore katere vsakomur pošljemo ZA- STONJ. Ima- mo tudi že zgotovljene blazine. Za vsakega naro- viljstvo jam- čimo
ALBERT STETZ FEATHER CO.
136 Passaic St., Passaic, N. J.

ANTON ZORNIK HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blegom. Peči in pralni stroji naša posebnost.
Tel. Irwin 2102-R 2.

"NEW LEADER"

angleški socialistični tednik
Izhaja v New Yorku. Naročni- na \$2 na leto, \$1 na pol leta. Najboljše urejanje angleški so- cialistični list v Ameriki. Mno- go slovenskih delavcev ga čita. Narocite si ga tudi vi. Naročni- no zanj sprejema "Proletarec".

MARTIN BARETINCIC

POGREBNI ZAVOD
324 Broad Street
Tel. 1475 JOHNSTOWN, Pa.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK

ZDRAVNIK IN KIRURG.
Urad, 3724 West 26th St.
Stan 2225 So. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.
Tel. na domu Crawford 8440, v gradu Crawford 2212-2213. Uraduje od 2. do 4. pop., in 6. do 8. zvečer izvenzmi srede in nedelje.

DR. OTIS M. WALTER

ZDRAVNIK I KIRURG
4002 W. 26th St., CHICAGO, ILL.
V uradu od 2. do 4. popoldne in od 6. do 7.30 zvečer.
TEL: LAWDALE 4872.
V FRANCES WILLARD BOLNIŠNICI od 9. do 10. popoldna ob torkih, četrtkih in sobotah.

Victor Navinshek

331 Greeve Street, CONEMAUGH, PA.
Trgovina družstvenih potreb- ščin kot reglji, prekornic, znakov, kap, uniform, itd. Svilene zastave, slovenske, hrvatske in ameriške. Zaloga godbenih instrumen- tov ter finih
COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov. Moje geslo je: Zmerna cena in točna postrežba. Pišite po moj veliki cenik. Narocila pošiljam v vse kraje Zdrženih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

Ne misli da mnogo veš, pač pa, da hočeš vedeti več.

POTOM BRZOJAVAJ!

MILLARD STATE BANK

3643-3645 W. 26th St., at Millard Avenue, Chicago, Ill.
pošilja denar v Jugoslavijo brzojavno brez posebnih stroškov za brzojav, bedisi v dolarskih ali v dinarskih nakazilih. Poslana vsota bo izplačana na poštne uradu v 3. do 5. dne, in to brez odbitka. Mi smo potrosili mnogo časa in denarja, da smo uvedli ta izredni način pošiljanja denarja popolnoma v vašo korist. Poslužite se ga, in nikoli več ne boste na drugi način pošiljali svojega denarja v stari kraj. Naše brzojavne cene so običajno nižje od poštne cen, bodisi katerekoli druge banke. Za pošiljanje večjih vsot vprašajte za naše posebne cene.

List za interese delavskega ljudstva.

Izhaja vsak četrtek.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze.

NAROČNINA za Zedinjene države in Kanado, za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00. — Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Thursday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906

Editor Frank Zaitz Business Manager Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States and Canada, One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.—Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

Address:

PROLETAREC 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. Telephone Rockwell 2864.

Zaključevanje naše knjige v Kansasu

"Beležiti imamo žalostno statistiko visoke umrljivosti," se glasi poročilo federacije družtev SNPJ. v premogovniškem revirju države Kansas, priobčeno v Prosveti dne 2. oktobra. Naša federacija šteje približno 1500 članov. Od 25. sept. 1927 do 25. sept. t. l. je umrlo 30 članov, kar pomeni deset umrlih na vsakih tisoč članov letno, se nadaljuje poročilo, ki je zaključeno s komentarjem, da je to vsakogar previsoko število. Med omenjenimi smrtnimi slučajji je vključenih 5 samomorov in pet ubitih pri delu v rovih.

Premogovniki v Kansasu so v stanju hiranja že več let. Slovenski premogarji v Kansasu so imeli nekoč cvetoče naselbine, v katerih so procvetala podporna društva, imeli so tudi svojo uspešno centralizirano podporno organizacijo, več zadrug, kulturna društva, klube JSZ, in nešteto priredb vseh vrst. Dokler je bil obrat rogov normalen, je bilo dobro. Ko pa je začela premogovniška industrija v Kansasu naglo mahirati, se je stotero naših rojakov kakor tudi premogarjev drugih narodnosti našlo pred vprašanjem: Kam sedaj?

Najprvo se je začela izseljevati odrasla mladina v Detroit, St. Louis, Kansas City, Chicago itd. Največ kansaskih Slovencev nove generacije se je priselilo v teku prešlih let v Detroit in na drugem mestu v Chicago. Tudi veliko starejših rojakov je šlo za delom drugam. Mladi ljudje ga dobe, ker imajo v tovarnah pridenost. Novemu delu se lahko prične, razen tega so sveže moči pač sveže in se iz njih dobi lahko več kakor iz izgaranih. Toda kaj z drugimi? Stotine jih je, ki so pustili v premogovniških par desetletjih in več svojega življenja. Za te v industriji ni več dela. Rezervna delavska armada je izločena, da imajo delodajalci vso priložnost izbirati. Stari, izčrpani delavci zapravljajo samo čas, če iščejo delo v industriji. In tako se je moralo dogoditi, da so odrasli otroci odšli, eden tu, drugi tja, in se nastanili kjer so si dobili delo. Starši pa so ostali na svojih mestih, kjer se še vedno dobi od časa do časa par dni zaslužka v tednu, in s tem ček, ki zdostuje za sol in par drugih potrebnih stvari. Eni so si življenje še nekako uredili, da se izhaja, drugi imajo najtežji boj. Obupnosti položaja se popolnoma zavedajo, kakor se ga zaveda človek s neozdravljivo boleznijo. V premogovniških naselbinah Kansasa ni nikakih izgledov, da bo drugo leto boljše. Ljudje vedo, da ne bo, pa tonejo v malodušnost. To je en vzrok, ki pospešuje število smrtnih slučajev. Neznosne življenjske razmere ubijajo tudi duha—tirajo človeka v melanholičnost in obup. Življenje zanje nima več mikavnosti in jih ne navdaja z ambicijami. Pustili so svoje moči pod zemljo, in ničesar ne vidijo, kar bi jih v njihovih razmerah navdajalo z upi.

Kansas ni izjema v pravilu. Mnogo krajev je, kjer nastajajo enake razmere, ali pa so že nastale. Predvsem velja to za premogovniške revirje, za bakreno okrožje v gornjem Michiganu, za rudniške in topilniške naselbine po zapadu.

Veliko naših ljudi se v teh razmerah udaja pi-jaci, kar še bolj poslabšuje situacijo. Jugoslovanske podporne organizacije so pred težkim problemom, če hočejo gledati vsaj deset let naprej, in koristilo jim bo, ako mu posvetijo potrebno pažnjo in uredniško idejo zveze jugoslovanskih podpornih organizacij čimprej.

Shearer in patriotizem

Ameriške ladjedelniške družbe so zelo patriotične. V svoji gorečnosti za domovino delujejo po svojih najboljših močeh, ampak pri tem vendar tako, da njim nese. One so prepričane, da rabijo Zedinjene države največjo vojno floto na svetu, in če se noče Anglija podati, tedaj je naša sveta patriotična dolžnost, da sprejmemo vrženo rokavico ter se podamo v tekmo, ki bo pomenila veliko novih vojnih ladij

in—potihoma rečeno—veliko profita za ladjedelniške družbe in jeklarski trust.

Vse to je jasno vsakemu, ki je socialist, vsakemu, ki je kapitalist, in vsakemu, ki ve, da je glava na vratu zato, da z njo misli. Veliko ljudi ne ve tega. Ladjedelniške družbe ter jeklarski in oljni trust smatrajo, da je vsled tega njihova dolžnost misliti za te milijone Amerikancev, ker se radi svojega velikega zanimanja za sport ne ukvarjajo z vprašanjem pripravljenosti na obrambo. Magnatje korporacij so v svoji veliki ljubezni do svoje domovine Zedinjenih držav poskrbeli, da to nemisleče ljudstvo izve, da se mora navdušiti za obrambo, za večjo mornarico in take reči zato, da se ne bo nihče na svetu drznil misliti, da nas napade, ali da bi žalil našo sveto zvezdno zastavo. Pripovedovali so mu o tem na radio, kazali mu filmske slike, pisali v listih na vse mogoče načine z vsemi potrebnimi in nepotrebnimi lustracijami, služijo jim organizacije boy scoutov, Ameriška legija, veterani prejšnjih vojen itd.

Medtem pa se je pripetilo, da je Mr. W. B. Shearer vložil tožbo proti ameriškim ladjedelniškim družbam, ker mu neželijo izplačati zaostale plače v znesku četrtilijona dolarjev. Shearerju so dale službo "opazovalca" prizadevanj za zmanjšanje vojnih mornaric ter za sklenitev sporazuma med Anglijo in to deželo. Tak dogovor bi bil ladjedelnim škodljiv, ker bi preprečil nadaljna naročila za križarke in oklopnjake. "Opazoval" je, vabil na pojedine, pisal statistike in se pajdašil z ameriški časniškimi zastopniki, da so pošiljali svojim listom naročena džingotska poročila, s katerimi so farbali "javno mnenje" z nevarnostjo, ki preti Zedinjenim državam in njenim interesom.

Po Shearerjevi tožbi je v zadevo posegel senat in preiskoval, kakor je njegov običaj. Izvedel je mnogo, in tudi čitatelji so lahko izvedeli, kakšen je patriotizem patriotov, ki se ob vsaki priliki ovijajo v zastavo. Eden časniških poročevalcev je izpovedal, da je imel Shearer "denarja kot toč" in dostop na vsako konferenco in v vse kroge. Zaslonbo je imel v ameriških mornaričnih "clubperih" in admiralah. Ko je prišel v to deželo MacDonald, je senat nehal s preiskavo, da se ne bi pralo "umazano perilo v njegovi prisotnosti".

Ako "javno mnenje" hoče razumeti, je iz te senatne preiskave razvidelo, da so kapitalistične korporacije, predvsem jeklarski trust, municijske tovarne in ladjedelnice, za veliko armado in še silnejšo mornarico, kajti to pomeni zanje profit, in pa vojno nevarnost. Kako kujejo taki patriotje profit v vojnah, se lahko spominjamo še iz prošle vojne.

J. Arb:

Svetovna premogovna kriza

Dandnevno čitamo v časopisih o silni brezposelnosti rudarjev po celém svetu in pa o težkih bojih, ki jih vodijo potom svoje razredne sile za svoj bori obstanek. Tako vidimo, da ima že Anglija sama okrog milijon brezposelnih; za njo pridejo Nemčija, Poljska, Čehoslovaiška, Madžarska itd. V Zedinjenih državah je bil obrat premogovne industrije dolgo skrajno omejen valed stavke rudarjev, pa tudi sedaj je tisoče brezposelnih. Da pri nas v Jugoslaviji ni nič bolje, pač vemo sami najbolji.

V splošnem, v svetovni premogovni industriji vlada danes kronična kriza in največji svetovni ekonomski se trudijo najti izhod iz iste, pa ga ne najdejo. Mednarodna rudarska zveza v Bruslju je že ponovno zahtevala po svojih kongresih in konferencah mednarodno rešitev tega vprašanja in je do danes uspela že tako daleč, da bo po Društvu narodov sklicana tozadnja svetovna konferenca, na kateri se bo razpravljalo o načinu, kako priti iz te krize, ki je danes že tako opasna, da resno ogroža že gospodarske in politične temelje gotovih držav. Če pa bodo ti gospodje na tej konferenci našli pravo pot iz te krize, je pa drugo vprašanje. Zastopstvo mednarodne zveze rudarjev jim bo pot pokazalo in samo od njih je odvisno, ali ga bodo upoštevali. Pa če ga še danes ne bodo hoteli upoštevati, ga bodo morali pod pritiskom razmer prejš ali slej.

Pa zakaj je nastala ta kriza? Zato, ker je bila povzročena po kapitalističnem načinu gospodarske politike, ne pa po razvoju potrebe konzuma. To se pravi, da se danes premog ne producira toliko zaradi potrebe konzuma, kakor zaradi dobičkaželjnosti te industrije posedujočih kapitalistov. Kako se to dejanski dogaja, bodi v naslednjem povedano.

Kakor na vseh poljih razvoja industrije in znanosti ter tehnične vede, tako se je tudi v premogovno industrijo uvedlo vse tehnične iznajdbe in redstva, s katerimi se omogoča doseči višjo produktivno zmoglost. Tako je na primer en nemški rudar v letu 1913 nakopal na št. 1,1 tona premog, v tem ko ga danes nakoplje 1,5 tone. Ito je v vseh državah. Na eni strani modernizacija obratov, racionalizacija dela in ob enem priganjaški akordni sistem je pritrilalo svetovno produkcijo premog, do take višine, da je samim kapitalistom zrastle čez glavo.

Omeniti je tukaj treba, da sta bila pred vojno glavna producenta premog Evropa in Amerika, ki sta presežek potrebe izvažala v Afriko, Azijo, Avstralijo itd. Pa kakor povsod, tako se tudi tukaj kažejo stremeljenje teh delov sveta po gospodarski osamosvojitvi, da ono, kar jim njih lastna zemlja nudi, tudi sami izrabijo. Tako se je od leta 1913 dvignila produkcija premog v Kitajski za 59 odstotkov, v Indiji za 39 odstotkov, v Japonski za 76 odstotkov, v Avstraliji za 17 odstotkov in v Afriki pa za 76 odstotkov od leta 1925. Od tega leta naprej pa se dviguje produkcija še hitreje.

(Konec prihodnjic.)

PET STAVKARJEV UBITIH V MARIONU

SKUPINA STAVKUJOČIH TEKSTILNIH DELAVCEV IN DELAVK V MARIONU, NORTH CAROLINA. V sredo 2. oktobra je šerif s svojimi deputiji streljal na stavkarje v Marionu, ker se niso takoj pokorili njegovemu povelju, da naj podlegel ranam pozneje. Vsi nepristranski opazovalci izpovedavkarje s krogliami brez pravega povoda. Preiskava pri konu begu pred podivjanim šerifom, ki je bil pozneje aretiran, se bi ta tragedija nikoli ne dogodila.

Kongres glavne zadrugne zveze ob desetletnici obstoja.

Ljubljana, 3. sept. 1929.

Glavna zadrugna zveza v Beogradu, ki združuje skoro vse pokrajinske zveze zadrug, je sklicala na 31. avgusta, 1. in 2. septembra t. l. v Ljubljani svoj deseti občni zbor. Praznovala je svoj jubilej desetletnega obstanka. Ljubljanske zadrugne zveze so porabile to priliko in so privedle v paviljonu K ljubljanskega velesejma prvo zadrugno razstavo, da pokažejo delegatom izven Slovenije svoje zadrugne uspehe.

V soboto 31. avgusta je prof. Ramec v imenu razstavnega zadrugnega odbora otvoril to lepo zadrugno razstavo, ki nazorno prikazuje uspehe zadrugne dela. Prav zanimiv je bil oddelek Zveze gospodarskih zadrug, kjer so delavski zadrugarji pokazali svoje konzumne, produktivne in stavbne zadrug. Med grafikoni in številkami, ki so bile predmet občudovanja, je visela slika glavnega delavca v delavskem zadrugništvu Jugoslavije, predsednika Zadrugne banke Antona Kristana, — v paviljonu Zadrugne zveze pa dr. J. E. Kreka.

V nedeljo 1. sept. se je vršil zadrugni kongres v palači Delavske zbornice. Zborovanje je bilo kar najbolje obiskano. Udeležili so se ga delegatje vseh v Glavni zadrugni zvezi večinskih zadrug. Obilno je bila zastopana zlasti Vojvodina, koje zveze so poslale nad 100 delegatov. Zastopana sta bila dva ministrstva, ljubljanski veliki župan in 4 oblasti.

Kongres je otvoril z jedrnatim nagovorom predsednik Anton Kristan ter mu je ves čas spretno predsedoval. Pozdravne govore so imeli uradni zastopniki, ki so povdarjali važnost zadrugarstva za Jugoslavijo. Pismo so kongres pozdravile mnoge zveze zadrug iz inozemstva (Švica, Belgija, Nemčija, Češka i. t. d.), ter seve mednarodna zadrugna zveza iz Londona. Tudi direktor biroja dela v Ženevi Albert Thomas je v lepih besedah pozdravil kongres.

Referati so bili sledeči: inž. Vurga iz Beograda "O delu zadrugnih desetih let", dr. Joža Basaj iz Ljubljane "O zadrugni zakonodaji", inž. V. Gjorgjevič iz Beograda o zadrugništvu kot novem gospodarskem sistemu, revizor Jagatič iz Zagreba o zadrugnih načelih, inspektor Stüber (iz Beograda) o zadrugnem solstvu, predsednik Marin Glavina iz Novoga Sada o agrarnem zadrugništvu.

Predsednik Anton Kristan je v kratkem poročal o ustanovitvi Privilegirani Agrarni banki in je ob burnem pritrjevanju vsega kongresa zahteval: da naj ta banka deluje le s zadrugnimi zvezami in naj se ogiblje nameravanega stika s posamezniki.

Resolucije, ki dajejo smernice delu v zadrugah, so bile soglasno sprejete.

Po predavanjih so zborovalci korporativno posetili zadrugno razstavo.

V ponedeljek 2. sept. je 90 delegatov iz Hrvatske, Srbije, Vojvodine, Bosne in Dalmacije v 4 velikih avtobusih in 6 limuzinah posejilo gorenske zadrug od St. Vida preko Škofje Loke, Kranja, Tržica do Bleda in Kroke. Dne 3. sept. pa se je vršil ogled zadrug v Ljubljani in okolici. Vsi delegatje so zelo pohvalno izražajo o velikem in pomembnem razvoju zadrug na Slovenskem. Zlasti jim imponirajo — kar so vidili — mlekarske zadrug, sirarne, pekarnice in željarnice (Kropa).

Jubilejni zadrugni kongres je bil za Jugoslavijo dogodek. Vsi časopisi so ga pozdravili z navdušenimi članki in so o zborovanjih na dolgo poročali. Zadrugna razstava pa je bila predmet občudovanja in študiranja. Imela bo gotovo silen vpliv na nezadrugarje, ki se bodo začeli odslej bolj zanimati za zadrug, pa tudi zadrugarji so poživljeni od vsega, delavske zadrug bodo pridobile, ker so se prvič pokazale v velikem svetu in dokazale svojo moč, ki je imponujoča. Da je vodil vsejugoslovanski jubilejni zadrugni kongres baš predsednik Zveze gospodarskih zadrug, — delavskih zadrug, je delavske zadrug navdajalo z upravičenim ponosom. Zadrugništvu je želeli res vsega uspeha!

Anton Šubelj se zahvaljuje za naklonjenost

V tednu z dne 7. oktobra je operni pevec Tone Šubelj odpoval v stari kraj in obljubeje, da se, ako bodo okoliščine dopuščale, kmalu vrne. Pred odhodom je imel v New Yorku zadnji koncert v prid slepskega doma v Ljubljani, ki je prinesel \$255 prebitka.

"Proletarec" priobči v kratkem intervju s Šubljem, v katerem je bil vprašan za mnenje o naših naselbinah, ljudeli, listih, o številu svojih koncertov in drugem.

Za objavo v tej številki nam je poslal sledečo zahvalo:

Dragi Ameriški Slovenci: — Pred odhodom v domovino čutim svojo dolžnost, da se Vam iz dna srca zahvalim za vso Vašo pomoč, katero ste mi izkazali tekom mojega bivanja v Zdrženih državah in za vso velikodušno gostoljubnost, s katero ste me sprejeli.

Posebno zahvalo izrekam vsemu časopisju, ki mi je šlo vedno in povsod v vsakem oziru na roko, nadalje vsem organizacijam, ki so blagovolile aranžirati moje koncerte, kakor tudi vsakemu posamezniku, ki mi je pomagal, bodisi glede koncertov ali na kak drug način. Vseh imen žalibog ne morem javosti, vzelo bi preveč prostora, toda spominjal se bom vedno vseh in vsem sem globoko hvaležen.

Dragi rojaki, sprejeli ste me res s tako odkritostjo in prisrčnostjo, da ne morem najti pravih besed s katerimi bi izrazil to, kar čutim v sre. Počutil sem se med Vami tako domače, da se mi zdi, kot da bi odhajal od doma — domov.

Povedal bom stari domovini, da živijo onkraj morja bratje in sestere, ki jim še vedno klije v sre močna ljubezen do naše mile Slovenije.

Krepko Vam stisnem roko v slovo — dragi Slovenci — in solze hvalečnosti do Vas naj bodo znak, kako silno Vas ljubim in kako globoko Vas spoštujem. Še enkrat tisočera hvala!

V nadi, da se še kdaj vidimo, pošiljam najudaneje pozdrave vsem rojakom širom te velike dežele, ves

Vas
Anton Šubelj,
operni in koncertni pevec.
New York, 3. oktobra 1929.

Iz Waukagana

V Slovenskem narodnem domu v Waukaganu je v nedeljo 29. sept. uprizorilo tukajšnje dramatično društvo S. N. D. Gangelno enodejanko "Dva svetova". Pred igro, katere vsebina je vzeta iz delavskega življenja, je Mr. Pogorelec izpregovoril nekaj jedrnatih besed o pomenu delavske organizacije. Nato je nastopil mladi harmonikar petletni deček Zakovšek, ki je s svojim instrumentom in izredno muzikalno nadarjenostjo naravnost zapiral občinstvo. Zaigral je nekaj naših narodnih pesmi tako lepo in brezhibno, da moramo nadebudnemu fantiču in njegovim staršem kar najiskrenejše čestitati. Njemu je sledil Mr. Slabe, ki je dokazal, da je že rutiniran igralec, ki obvlada svoj instrument z lahkoto in veliko spretnostjo.

Po končanem muzikalnem programu se je uprizorila enodejanka "Dva svetova". Vse vloge so bile v dobrih rokah in skrbno nastudirane tako, da je uprizoritev uspela nad vse častno.

Iz tega je razvidno, koliko ljubni in truda posveča tukajšnji dramatični odsek v svojem prostem času — slovenskemu kulturnemu delu! — s.

BANOVČEV KONCERT V CLAIRTONU.

G. Svetozar Banovčev bo imel koncert v Clairtonu, Pa., v Hrvatski dvorani na Maple Ave. v nedeljo 20. oktobra ob 2. popoldne, pod avspicijo društva št. 426 S. N. P. J. in št. 248 HIBZ.

To bo prva priredba te vrste v naši naselbini. Želimo, da se je tukajšnje jugoslovansko občinstvo udeleži polnoštevilno, kajti imelo bo užitek kakor še nobenkrat v tem kraju.

Mike Čebaček.

Oglašate priredbe društev in drugih organizacij v "Proletarcu."

Novi bankovci imajo prijatelje in "neprijatelje".

Novih bankovcev, ki so precej manjši kakor prejšnji, se ljudje še niso privadili, in mnogo jih je, ki so zelo hudi nanje, češ, da so premajhni, da jih je lahko ponarediti, da je papir in tisk slabši kakor na prejšnjih, nekateri pa so že zagrozili s kongresno preiskavo. Zagovorniki novih not pa pravijo, da se jih bodo ljudje s časoma gotovo privadili ter jih radi imeli, humorist pa bi k temu še lahko dodal, da jih imajo ljudje že zdaj radi, ampak na žalost bankovci nočejo ostati pri njih.

Glede trditve, da je te laglje ponarediti kakor prejšnje, se mnenja ne vjemajo. Dejstvo je, da so se ponarejene novčnice nove oblike že pojavile, posebno v veliki množini one po \$5. Ker ljudje niso novih še vajeni, jim je res težko ločiti prave od ponarejenih.

POLITIKA BOMB NAMESTO NAČEL.

V velikih ameriških mestih si razne politične mašine ene ali druge kapitalistične stranke in enako tudi reakcionarne unije ter karteli, ki se pečajo z zločinski mi poklici, poslužujejo v svrhu teroriziranja bomb. V Chicagu je bilo v teku 10 mesecev nad sto bombnih napadov, večinoma na manjša trgovska podjetja, salune, in pa na stanovanja nižinskih političarjev.

VATIKAN USTANOVI SVOJO BANKO.

Iz Rima poročajo, da vatikanski krogi snujejo banko, ki bo posredovala nove papeževе države. Upravljalna bo odškodnino v gotovini in bondih, ki jih je dobil papež od italijanske države, in izvrševala druge finančne posele papeževе vlade.

Miss Isabel MacDonald

Hič angleškega premijera in članov londonskega mestnega sveta, ki je na obisku v Zed. državah skupne s očetom.

Joško Owen: Za Solncem

(Nadaljevanje.)

Spodaj na trgu (Piazza) je velikanski vodnjak Neptuna, narejen od Annunziataja 1. 1571 in cela vrsta kipov, ki se vrste na obeh straneh trga, na Loggia dei Lanzi in Uffizi. Tu je Perseus z glavjo Meduze od Benvenuto Cellinija, Ugrabljenje Sabink od Giombologna (1583), Judith in Holoferne od Donatello-a itd. Velikanski muzej na odprtem trgu. Ob 8. zjutraj je tu že polno turistov. Z Bedekerji v rokah — se drenjajo in čakajo, kdaj se odpre mogočni Uffizi.

Velikanska galerija.

Izviščni pariški Louvre ne vem če je kje na svetu večja galerija slik kot je Uffizi v Florenci — mogoče večja, toda ne po umotvorih. Dva dni sva hodila po dvoranah in sobah, ki vežejo Uffizi s Ponte Vecchio. Dva dni, od devetih do štirih popoldne — in utegnili sva si ogledati vse samo površno. Ne bom se spuščal v podrobnosti in ne skušal opisati grade umetnosti od prednesence pa do skoro modernosti. Človek si mora ogledati vse to sam, da verjame in uživa. Florentinci in njih sola od Cimabua ter Giotto-a, pa do Vasarija in še naprej so nakupičeni tu.

Ne samo Florentinci tudi mnogi drugi mojstri so zastopani v Uffizi, v tem neprekosljivem bogastvu umotvorov. Benečani s Tiejčanom, Tintoretom, Veronesom itd. Španci: Murillo, Velasquez. Holandi Rembrandt, Van Leyden. Nemei Duerer, Granach itd.

Zvečer, ko sem sedel v sobi v hotelu in skušal prebaviti kar sem videl podnevu, je sililo predme vprašanje: Zakaj ima eno samo mesto tako ogromno veliko — in druga — npr. pri nas v Ameriki — z vsem bogatstvom pa skoro nič. Zadnje tri dni bivanja v Florenci sem si ogledal še galerije Pitti, Belle Arti in napravil dva izleta v okolice.

Florenca, mesto preporočila umetnosti.

Omenil sem le nekatere zanimivosti Florencie. Muzejev, galerij, palač, stolpov, je, rekel bi, skoro brez števila.

Zadnje jutro pred odhodom sem in ogledal še staro etruskanskost mesto Fiesole, katerega je uveljavil veliki Florentinec Boccaccio v svojem "Dekameronu". Je lepó mesto, mnogo starejše od Florencie, s krasno lego, lepim razgledom, vinogradi in oljkinimi nasadi. Tu so razvaline rimskega amfiteatra in tople. Tudi se vidijo ostanki nekdanjih etruskanskih utrd.

Solnce je že skoro zahajalo, ko sem zadnji korakel čez Piazza proti Ponte Vecchio. Velike srednjeveške palače z ogromnimi o mrezi stoji liki trdnjave na obeh straneh.

Tu na Ponte Vecchio je Amidei zabodel mladega Bdondeimonti leta 1315 ter s tem započel boj med Gelfi in Ghibelini. (Gelfi privrženci papeža in Ghibelini pristaši nemških cesarjev), ki je trajal več stoletij in skoro uničil Italijo. Nehote ti sili v glavo krvava zgodovina turtare in bodala.

Ali vendar — lepa je Florenca, najlepše mesto Italije, mesto, ki je započelo preporod umetnosti in zapustilo tako velikansko dedščino, da sedaj lahko počiva na svoji slavi. Teško sem se odločil proti Rimu.

Prihod v Rim.

Počasi smo se drenjali skozi gučejo na kolodvoru. Povsod u-

niforme, sutane, rdece in črne sukne. Postruški in nosači vpijejo kot da je sodnji dan. Angličino čuješ iz vseh krajev guče. In naša italijanska — o bogovi — "Dove andante?" "Pension Frey via Liguria" — "Bene!"

Pa jo marsikdo ven, na voz, peljemo se parkrat okrog voga- lov, pa smo v via Liguria.

"Pension Frey je čeden švicarski hotel. Gospodar, dobronuden Lucernčan, govori kakih pol du- eata jezikov. Pogodimo se za so- bo in prehrano — 60 lir na dan za obo — zelo poenit.

Flavijev amfiteater.

Asakdo, ki je bil v Rimu, vam bo povedal svoj vtis, ki ga je do- bil ob pogledu na kolozej ob lomi- nem svitu. Turisti čakajo tu ce- le tedne za en tak pogled. Jaz o- tem nisem prej študiral, kajti do- prihoda sem se vedel nisem o tem. Slučaj je nanesel, da sem ravno o vsčipa prišel v Rim. In ni mi bilo žal.

Kolozej, ali bolje povedano, Fla- vijev amfiteater, leži v dolini med Eskvilinskim in Palatinskim hri- bom. Začel ga je graditi Vespasi- jan malo po smrti Nerona, do- gotovil pa Titus leta 80 po Kr. Se- zidal so ga židovski jetniki. Na- dan slavaostne otvoritve tega am- fiteatra je bilo poklanjiv v igrah 5.000 zverin in 10.000 sužnjev in gladiatorjev je izgubilo življenje.

Tu so se skozi stoletja zabavali rimski imperatorji, senatorji, ve- stalke in ostala bogata drhal, v prekrasnih ložah iz marmorja, o- krasene s skratom, zlatom in dragimi kamni. Na galerijah pa je divjala rimska drhal, kateri so morali dajati celo mogočni im- peratorji zastoj "panem et circen- ses" (kruha in iger).

V areni so pa umirali sužnji, gladiatori židje in kristjani. Bi- la je napravljena tako, da se je ena scena lahko takoj menjala za drugo. Ko so zveri končale svo- jo krvavo večerjo, ko je ležalo še stotine razmesarjenih, kadečih se človeških trupel po pesku, so pri-šli črni numidijski strele, in puš- čica za puščico je sikala po areni in padali so levi in tigri, polni človeškega mesa, preleni za bo- ro. Drhal na galeriji pa je a- plavdirala in tulila. V par mi- nutah so izginila trupla — izginil pesek. Zašumela je voda iz pod- zemskih kanalov in pripluli so čolni. Kjer so se pred pol ure skakale in tulile divje zveri, ter padali sužnji, se je sedaj vršila morská bitka — in voda je porde- žila od krvi. To je bil stari Rim. Kakor je rekel zgodovinar: "Ni te zastoj došla volkulja!"

Še danes je precej dobro ohran- jena ta ogromna stavba. V srednjem veku je služila kot trdn- java, za viteške turnirje in bi- korborbe, v šestnajstem stoletju pa jo imeli papeži v nji tovarno za volno. Šele v osemnajstem sto- letju so se domislili, da je to pro- stor, kjer je umrlo nešteto mu- šenikov. Sedaj stoji sredi arene — nasproti cesarske lože — krži!

Tisto noč je bil koncert — bilo je pred sv. Petrom in Pavlom, eden največjih v sezoni. Kara- binarji so zasedli oba hriba tako da ni kazalo nič drugega kakor plačati precej visoko vstopnino, če sem hotel kaj videti. Ni mi bi- lo žal. Kolozej je bil poln lju-

di. V ložah in galerijah, ki že davno nihajo več marmornatih in bronastih okraskov in ki štrle kakor izjedene jame, je bilo vse črno ljudi. Kolozej je bil raz- svetljen, kod pred osemnajst sto- leti, z malimi gibanimi svetilj- kani, ki so jih našli tisoče v kata- kombah.

Midya sva bila spodaj, nedaleč od "Porta Libintinensis" (Vrata arvtih). Tu skozi so nosili trpa- pla sužnje, ki so bili ubiti v ar- ni tekom "iger". V ospredju, prav pri cesarski loži, je pel Sikstinski zbor.

Nisem religiozen in ne senti- mentalen, ali prevzelo me je ne- kaj mogočega, in mislim, da ne samo mene.

Čudno groteskni so stali prazni- zidovi velikanske stavbe, njih ostre konture začrtane v svetlo- noč. Skozi prazne line na vrhu je posvetil mesec in vrzel svoj svet v arno.

Peli so pesmi in godba je igra- la težke žalostne skladbe. Zvo- ki so plavali in odmevali po pra- zniini. Poslušal sem in mislil — in zdelo se mi je, da čujem mod- zvoiki "Ave caesar imperator, morituri te salutant".

Rimski forum.

Naslednje jutro, bila je nede- lja, sva šla v rški forum — For- um romanum.

V Rimu ima tudi vreme svoje "muho". Na glasu je, da sije solnce pol ure, druge pol ure pa da padé. Tako je bilo tudi tisto jutro. Najprvo sva se "zgnubila". Rim je precej velik — ima 820.000 prebivalcev, in ulična železnica dela take loke, da nikoli ne veš, ali greš od doma ali proti domu. Moja mapa mesta Rim je kazala, da morava izstopiti na Piazza Venezia. Konduktur ni rekel nič, jaz tudi nič, pa smo se peljali prav na kónce Rima. Seveda smo šli spet nazaj. Pot je nama vzela več kot eno uro. Od doma — mislim iz hotela — pa bi bil lahko prišel peš v desetih minutah. For- um, četudi ti leži pred nosom je težko najti: vsaj tujeu se dozde- va tako. Današnji Rim leži nar- med 32 čevljev nad cesarskim Rimom. Ko sva Forum končno našla, se je vtil dež. Vedrili smo nekaj časa pod Titovim slavolo- kom, potem smo podvzeli pot po via Sacra.

Mesto razvalin.

Impozantne razvaline. Tu, kot pravi legenda, je bil sklenjen mir med Sabinci in Rimljani. Tu je bil rimski javni trg, središče dru- žabnega življenja. Na obeh straneh "Svete ceste" so se dvigale krasne stavbe in templji. Tu je tempel Saturna, Kastorja in Pol- liksa ter Veste. Tu je stara Curia Hostilia, (senat), sezidana od Tulija Ostilija 602. pred Kr. Tu vidiš dobro ohranjeno Cloaca Maxima, podzemska kanalizacija iz petega stoletja pred Kr. Tu je Vulcanal, najstarejši sakri- falni altar (žrtvenik) v Rimu. Zatem Rostra z javno tribuno, kjer so se delale postavbe imperi- jalnega Rima. In zadaj za Ro- stro pa Umbilicus Romae, kame- nita plošča, ki je označevala sre- dišče mesta. Na skrajnih koncih sta slavoloka Tita in Septimini- ja Severa.

(Dalje prihodnjic.)

Bi radi knjige? Prečitajte cenik knjig v tej številki "Proletarca".

Lične tiskovine, hitro in po zmernih cenah, vam izdelala TISKARNA "SPRAVEDLNOSTI". Last Češke federacije S. P. 2534-36 So. Kedzie Ave., Chicago, Ill. Tel.: Crawford 3333 "Proletarec" se tiska pri nas.

DRAMA "MRAK" BO V CHICAGU VPRI- ZORJENA V NEDELJO 27. OKTOBRA

Drama "Mrak", katero je spisal Ivan Nušič, bo igrana prvič v Chicagu in prvič na slovenskem odru v Ameriki v nedeljo 27. oktobra v dvorani ČSPS, kjer ima dramski odsek kluba št. 1 JSZ svoje večje predstave.

Vsebina igre je iz povojne do- be. Mož, Vasilij Stanič, ki je šel v vojno zdrav in močan, se vrne noč. Očim, nervozen in poln strastnih čustev, mu v njegovi od- strotnosti razlode dom, in polno sen- se plazi po hiši. Vasilij se vrne, sence se plazijo, in on jih čuti. Ne vidi jih, a ve, da se je nekaj zgodi- lo nekaj še bolj temnega kakor je njegova slepota. Njegova žena Rada, ženska, ki živi sebi in se igra z usodo svojo in drugih, ga gleda hladno, očimu pa deli udar- ce prezira, a on blazni zanj. Vasi- lijeva mati trpi tuge, istotako Vasilijeva sestra Jekica.

Težka je butara pričakovanja, ko se vrne Vasilij, težko mu po- vedo, kaj je z njegovo ženo, ki jo ima rad, toda mati se opogumi in mu vse razodene. Žena pa stoji mnogoeno, nič ne klone in se supe- lja. Vasilija privede domov za roko vojak. Vpraša, če je to pra- va številka, kajti ukazano mu je, da ga pripelja v to in v to hišo. "V vojni je izgubil oči, pazite nanj", pravi vojak in odide. V hiši na je zbrana družina in gleda. Mati bi rada kriknila, a glas ji zamre, kajti sin je ranjen v duši

Koncert G. Banovca v Detroitu dne 13. oktobra

Le doni mi, slovenski, pev- ti večni vir radosti, naj vedno zvonki tvoj odmev, vzbudi spomin mladosti!

Ivan Zornani.

Slovenci smo rojeni pevci. U- dejstvujemo se pri pevskih zbo- rih kjerkoli so dani pogoji zato. Skrbna mati nas je že v detinskih dobi s svojo mehko uspavanko zazibala v sladki sen. Pa zopet pozneje, ko smo dorasli je naša pesem odmevala iz krepkih fan- tovskih grl na vasi. Vablivo, zapeljivo, ter zopet bolešno so odmevale melodije naših zanjic na polju, in ko bomo zapustili to solzno dolino, nam bo naša pesem na poslednji poti zopet zvesta spremljevalka. Slovenski narod je majhen po številu in skromen, toda vzgojil je mnogo duševnih velikano. Izmed pesnikov uživa- jo Pročeren, Gregorčič, Aškerc, Čankar in Župančič mednarodni sloves. Iz njih umotvorov od- seva ljubezen do lepote, protest proti krivicam, in upanje v boljše bodočnost. Karakterizira jih iz- razita ljubezen do rodne grude in mehka slovanska duša.

Nam američkim Slovence, ki v težki borbi za obstanek počasi tonemo v angleškem morju, naša pesem kljubovalno stoji na stra- ži. V nji izražamo svoje veselje in bolest. Med domovino in tuji- no nam je mogočna vez — je na- rodna svatinja. Zato je skrbno

čuvajmo in gojimo, ter z radostjo v srcih podpirajmo naše umetni- ke pevece, ako nas posetijo.

1. Pavčič. — Tihá luna jas- no sije.
2. Gerbič. — Pojdem na pre- jo.
3. Adamič. — Nocoj je lep večer.
4. Mašek. — Dete zatiski pre- milje oči.
5. Dr. Kozina. — Metulček.
6. Floroya. — Arija Lyonella iz opere "Martha".
7. Verdi. — Arija: Vojvode iz opere "Ilgoletto".

ODMOR
SLOVENSKE NARODNE
8. Ravnik. — Gor čez jezero.
9. Banovec. — Sem fantič iz

zelenega Štajerja.
10. Banovec. — Je prav lust- no poleti.
11. Pavčič. — Ko so fantje proti vasi šli.
12. Pavčič. — Brateci veselí vsi.
13. Pavčič. — Pa moje ženske glas.
14. Banovec. — Pod okenev pridem.
15. Pavčič. — Potrkan Ples.
16. Pavčič. — Lahko noč.

Iz tega programa sledi, da je G. Banovec poleg dveh opernih arij skrbno izbral celo vrsto narodnih biserov, ki so dragocen prispevek k slovn. muzi, in ki vam bodo ne- dravno segali v srce. G. Banovec se udejstvuje na svetovnih od- ruh. V Berlinu je pel pred iz- brano publiko in kritiki so se vsi pohvalno izražali o njem. On poseduje kristalno čist tenor, ki pride v vseh legah do svoje velja- ve. Na koncertni turneji po Ame- riki zanje povsod krasne uspehe. Zelo odlična pevka je tudi gdč. Ropasova, ki je pa na žalost vsled premenbe klime glasovno obole- la in kot taka odpovedala sodelo- vanje na koncertih.

Dragi rojaki! Pohitimo v nede- ljo vsi v Slov. del. dom. Strmimo se v mogočno falango, in tudi de- jansko dokažimo, da smo dovtet- ni do vsega kar je lepega in ple- menitega. G. Banovec pa bomo a- tem dali povod, da bo odnesel naj- lepši vtis iz detroitske naselbine v domovino.

Koncert se prične točno ob 3. popoldne. Vstopnina \$1 za od- rasle in 25c za otroke. Po kon- certu prosta zabava in plis.

Publicistični odbor.

DRAMA "SIN" V BARBERTO- NU.

Dramatično društvo "Sloveni- ja" vprižori v nedeljo 13. oktobra ob 7. zvečer v dvorani dru- štva "Domovina" na 14. česti št- rijskejsko dramo "Sin". Igra je zajeta iz slovenskega podeželske- ga življenja. Gptovo se boste ra-

di spominjali na povesti naših ljudskih pripovedovalcev, na staro vasico, v kateri ste bili ro-jeni, ko boste videli to igro.

Naši pevci nam bodo zapeli ne- kaj lepih pesmi, z godbo pa nos- bosta zabavala John in Mary Gorenc.

Antonija Moze.

O Banovčevem koncer- tu v Chicagu

V nedeljo 6. oktobra smo čuli G. Banovca prvič v Chicagu na slovenskem koncertu. Par dni prej je pel za radio postajo čika- ske Tribune, toda angažiran je bil tako hitro, da o tem ni bilo mogoče obvestiti glasovske publi- ke dovolj zgodaj. Na koncertu v dvorani Pilzenskega sokola smo se uverili, da Banovec nima po- krivitel naslova "prvi tenor ljub- ljanske opere". Njegov lirčni glas, njegova mimika, ki je na- ravna, brez prisiljenosti, ga mo- rta prikupiti vsakemu. Banovec je umetnik prvega reda.

Spored koncerta je bil objavl- jen v prošli številki tega lista, zato ga tukaj ne bom ponavljal izvedel ga je brez sprememb in po mojem mnenju je dobro iz- bran. Na zahtev avdiience, ki ga je klicala nazaj z aplavzom, je moral več stvari ponavljati. G. F. Kubina, ki ga je spramljal na glasovir, je tudi mojster v svojem poslu.

Udeležba je bila obilna, ne bi pa škodilo Slovence v Chicagu, ako bi bila večja. Tistim ki jih ni bi- lo, bi koristilo, ako bi se premi- slili ter si zaželeli poslušati par ur petje, s kakršnim zna vedrili Svetozar Banovec. — c.

(Obširnejša pečna Banovčeva- ga koncerta je na angleški stra- ni.)

"BEG IZ TEME" je knjiga, katero je Proletarec indal za vas. Vsebuje dela najslavitejših ruskih pisateljev. Naročite jo.

JUGOSLOVANSKO Stavbinsko in Posojilno Društvo V CHICAGO, ILL.

naznanja jugoslovanskemu delavstvu da je izdala

44. SERIJE DELNIC DNE 4. OKTOBRA 1929.

Delnice si lahko nabavite na rednih sejah društva vsak petek zvečer v prostorih S. N. P. J. ali pa v uradu tajnika. Denar lahko pošljete tudi po pošti.

Kadar kupujete hišo, se obrnite za posojilo na Jugoslovansko stavbinsko in posojilno društvo.

JOSEPH STEBLAY. RICHARD J. ZAVERTNIK. tajnik. odvetnik.

2552 SO. CENTRAL PARK AVENUE Tel.: Crawford 8200.

VELIKO ŠTEVILO POTNIKOV

ki so letos potovali v Evropo in kupili vožnje listke pri nas je priča o naši točni postrežbi.

Za božični izlet v staro domovino že sedaj prejemamo predurjenje. MI PRODAJAMO PAROBRODNE LISTKE ZA VSE PAROBRODNE DRUŽBE.

Izvirujemo listine za izjave, prošnje za deklaracije o zakonitem povrat- ku nazaj, prošnje za potne liste in dovoljenje za povratak v Ameriko in vse druge legalne dokumente.

PREPRIČAJTE SE

kako koristno za vas je, če pošljete denar z našim posredovanjem.

DENAR POŠILJAMO RAZEN V VAŠO DOMOVINO TUDI V VSE OSTALE DELE SVETA—POTOM POŠTE IN BRZOJAVA—V INO- ZEMSKI VALUTI ALI PA V DOLARJIH. HITRA POSTREŽBA, NIZKE CENE.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO, ILL.

WM. B. PUTZ

Cicero's LEADING LARGEST OLDEST **Florist**

Cvetlice in vencí za vse slučaje

Pravi Roller kaniški napredaj

5134 W. 25th St., Cicero, Ill. Tel.: Cicero 69. Na domu Cicero 2143

SVET PRED 15 LETI

Ljubljana, septembra 1929.

Pred 15 leti je v tem času Evropa prvo leto bila kri svetovne vojne. Za vse nas je bila vojna nekaj groznega, pretresljivega. In po 15 letih ni za nas vojna nikakoli pravljica "Bila je nekoč...", marveč stoji vojna še povsem živa in krvava med nami. Vojni dogodki, ki so se odigrali med 1914 in 1918, se zgoščujejo v spominih ljudi. Z vse strani se po 15. letih "miru" zbirajo podatki, zbira literatura o vojni:

Literatura o vojni je že ogromna, a malo je je, ki bi gledala vojno tako, da bi zapisala kot zadnji stavek: "Nikoli več vojne!" Zlasti od kar je neki ameriški bogataš razpisal sijajno nagrado za najboljši roman o vojni, nam vojna beletristika cvete v izobilju. Največ vojne beletristike bo imela bržkone Nemčija, kjer sta uspela s svojim romanoma zlasti pisatelja Rema ("Vojna") in Remarque ("Na zapadu nič novega") — a v začetku stoji vendarle francoski pisatelj Barbuse s svojim "Ognjem", ki je izšel med vojno ter so ga levičarji in antimilitaristi pošiljali za agitacijo na fronto med vojske.

Ob 15-letnici začetka krvavega svetovnega kljanja, ko so naščevali mednarodni proletariati na borbo za "obrambo domovine", ki je proletarec nima nikjer, pričujemo odlomke, ki govorijo o vojni. So to odlomki razprav, romanov, manifestov in ukazov.

Friedrich Engels, 1887: — Osem do deset milijonov ljudi, vojakov se bo medsebojno davilo in pri tem vso Evropo tako obzrilo, kakor še nikoli noben vojni kobilic. Pustošenja 30-letne vojne, zgnena v tri ali štiri leta in razširjena preko vsega kontinenta; lakota, kuge, splošno podivjanje in armad kakor tudi ljudskih množic; obupna zmeda našega umetnega obratovanja v trgovini, industriji in kreditu konča s splošnim bankrotom; razpad starih držav in njihove tradicionalne državniške modrosti v taki miri, da se bodo tkljale krone v ducatih po cestah in ne bo nikogar, da bi jih dvignil; absolutna nemogočnost, vedeti vnaprej, kako se bo vse to končalo in kdo bo izšel iz boja kot zmagovalec. Le en rezultat je absolutno sigen: Splošna izčrpanost in končna zmaga delavskega razreda.

Leonhard Frank — (eden največjih nemških pisateljev sedanjega časa, samouk); ... Deset milijonov trupel! Deset milijonov ljudi je poginilo. Tekoča kri teh desetih milijonov ubitih — štirideset milijonov litrov kadečee se človeške kri — bi lahko en cel dan domestovalo ogromno vodno količino niagaraškega slapu in bi lahko preskrbovalo celo svetovno mesto z električno energijo. Vsi vagoni železnice iz cele Pruske ne bi zadostovali, da bi naskočili transportirali te odbite glave vseh teh desetih milijonov umorjenih. Civilizacija! ...

Predstavljajte si fantastični dolgi vlak: prvi vagon stoji že v Monakovem, zadnji stoji še na berlinski glavni postaji, in vsi so naptani s krvavimi človeškimi glavami. Civilizacija! ... Položimo teh deset milijonov bednih, umorjenih teles z glavo ob glavi, s podplatom ob podplatu! Dalo bi šestnajststot kilometrov — ne metrov — dolg grob, obsegajoč vso Nemčijo. Šestnajststot kilometrov

CHARLES F. NOVAK "IZDAJALEC"

Se še spominjate, kako je prišel sem, da odreši slovensko delavstvo? Ga še vidite, kako maha na odru, kako preliva kri za vas, kako prerokuje revolucijo, ki je tam za Verono, za Libaryjem, Lawrenceem itd. v Penni, tik za Clevelandom, in pa prav blizu S. D. D. v Detroitu? Da, celo blizu Chicaga je že bila in je odpihnila "Proletarca", razkrinkala socialiste in odgrnila socialistično korupcijo v SNPJ. Strašne reči so se goščile tiste dni.

Se veste, kako je Charles prišel na osmo redno konvencijo SNPJ v Waukeganu ter dahnul dušo "progresivnemu" bloku? Se morda še spominjate, — dobre štiri mesece je tega nazaj, — ko je govoril blizu dvoran SNPJ v Chicagu, kjer je zborovala deveta redna konvencija?

Radniškega borca Chas. Novaka nima više! On je sicer še živ in zdrav, ampak je izdajca, kontrarevolucionar, zatajil je Lenin in Marks, pljtnil na rusko revolucijo in se zvezal — hrurr, z izključnim komunistom Lovestoneom in drugimi takimi izdajci. — Toda da boste razumeli, kako se zataji revolucijo, poslušajte "Radnika", ki piše v številki z dne 27. septembra med drugimi:

"Tretja perioda poveljnega kapitalizma, perioda poostre razredne borbe in internacionalnih odnosov, kakov vse druge kritične periode v zgodovini razrednih bojev, samo v vseh njih oblikah, je položila že enkrat na dnevi red situacijo, v kateri se preiskuje, je val oni, ki se nazivajo revolucionarne marksiste."

Tak je uvod. Potem čfanek naštevava, kakšne lastnosti mora imeti pravi marksist, da lahko vodi proletariati skozi borbe k zmagam. No, na veliko nesrečo trpečih sodrugov širom sveta naš prijatelj Chas. Novak v tej tretji povojni periodi poostre razredne borbe in internacionalnih odnosov ni imel dovolj — takih lastnosti, pa je klecnil, in evo, "Radnik" nam v njemu pred-

stavi — agents, ki pošilja edino pravih sodrugov edino prave revolucionarne stranke intrigrske cirkularje ...

Vič, vič, vič — torej je pošilja "intrigrske cirkularje"! Pa pustimo "Radnika", da govori dalje:

"Tisti ki nimajo moči, da bi ostali v prvih vrstah revolucionarnega proletariata, ki so izgubili zaupanje v revolucionarno moč delavskega razreda, ki se zadovoljujejo z maloburžoazno liberalno ideologijo, kolobajo na revolucionarnem potu proletariata, močnejši, val razredne borbe jih muče sem in tja, dokler jih končno ne vrže tja kamor spadajo — v tabor kontrarevolucije."

Evo, in tako se je zgodilo, da je ta silni revolucionarni val vrgel nerrevolucionarnega Charlja v tabor kontrarevolucije, torej tja, kamor po zadržanju njegovih večeršnjih drugova "spada". Žalostna pota žalostne revolucije in kontrarevolucije.

Ni lepo, da se toliko utikam, ko "Radnik" govori, torej naj nadaljuje:

"Ta nezgodna usoda je zadela tudi renegata Lovestonea (Opet bi rad pripomnil, da je bil Lovestone do pred nekaj tedni vođa "vošne" ameriške komunistične stranke in njen tajnik) in njegove prišaste, kateri so se radi svoje maloburžoazne ideologije in upirnih poslušnih revolucionarni borbi proletariata "nepričaški vnaš" imali izvira vst komunistične stranke. Ti kontrarevolucionarni elementi ne pomiljujejo pred nobenim sredstvom v borbi proti komunistični internacionalni in svoji ameriški skiciji, kateri so se nedavno na golih kolenih prisegli svojo "lojalnost!"

Tako je torej! Na golih kolenih pa so se jim prisegli lojalnost, potem pa so se v "poostreni revolucionarni borbi" premislili ter požalili prisego. Vselej tega ima revolucija zamudo, češar je kriv Lovestone, Chas. Novak in drugi kontrarevolucionarji, ki so se prestrašili in niso hoteli preliti svojo črveno krv za osvoboditev proletariata. Ampak to še ni vse. Naj govori "Radnik":

"Lovestone mobilizira svoje pristale za borbo proti komunistični stranki in pri svojem organiziranju uporabljajočega svojega krila, v Ameriki ne izbira sredstev in ne metod. Ne strahuje se niti roparskega

trupel! Civilizacija! — Cerkev in vojna. — Pastor Gottfried Traub je pridigal v cerkvi v Nemčiji: "Vojak, ki onespobosi sovražnika za boj, ravna nraivo. Steherna krogla, ki ne zadene, podaljša boj, ne ogroža le življenja vojaka, marveč tudi življenja njegovih tovarišev, pomeni novo nevarnost za ženo in otroka in domovino. Sočutje postane tu ne le neumnost, marveč nenravnost. Saj zveni genljivo, če piše kdo na fronte: "Jaz ne morem streljati na tega človeka", vendar ni to prijatelja, namesto da bi varoval življenje in mir s tem, da nasprotnika čim prej pobije."

Koliko je bilo mrtvih? — (Iz knjige "Velika vojna", spisal bivši major Volkemann.) Mrtvih je bilo: za Nemčijo 53.323 oficirjev in praporščakov, 1.675 sanitetskih oficirjev in nižjih zdravnikov, 183 veterinarskih oficirjev, 1.751.809 podoficirjev in možikov, 1.555 uradnikov. To je skupno 1.808.545 padlih. Razen tih 14.000 padlih kolonialnih vojakov. Ranjenih je bilo: 96.207 oficirjev in praporščakov, 2.200 sanitetskih oficirjev, 158 veterinarskih oficirjev, 4.148.075 podoficirjev in možikov, 503 uradnikov. To je 4.247.143 ranjenecv. Nemčija je imela ranjenih in ubitih vojakov skupno 6.069.698 vojakov. Francija je izgubila mrtvih brez kolonij 1.245.800, s kolonijami 1.354.000 vojakov. Anglija je izgubila mrtvih brez kolonij 702.410, s kolonijami 908.371 vojakov. Italija je imela mrtvih 600.000 vojakov. Belgija je zgubila 115.000 vojakov. Rumunija je zgubila 150.000 vojakov.

Zgodovinska naloga proletariata v vojni. — Zgodovinska funkcija proletariata v vojni ni vstop v vojno, podžiganje narodnostne mržnje, krepitev vojnega navdušenja, marveč upor proti vojni, propaganda internacionalne solidarnosti, poostreitev razrednega boja. (Liebknecht.)

Punt mornarjev v dalmatinskih vodah. — Lep, tople solnčen predpomladanski dan. Dne 1. februarja 1918, v kotorskem zalivu, sedežu avstro-ogrške mornarice, Z ladje "Georga" zadoni slep strel po Boki. Obenem razobesijo na jambor rdečo zastavo. V istem hipu oglušajoče brizganje parnih siren in piščali na vodi in na suhem. Skoro na vseh ladjah pohiti možstvo na palubo, se zbira in kriči: "Hurra, hurrra, es lebe der Friede!" In italijansko: "Pace, pace!" hrvatsko: "Mir, Mir. Vse to je bilo delo minute. Ventil štiriletne-ga gorja se je odprl ...

Prihitele so močne vojne ladje in začelo se je streljanje. 14. februarja je vojno sodišče obsodilo štiri vodje punta na smrt, a dne 11. februarja so jih bili že postreljali. Zjad leže na vojskem pokopališču blizu Kotora, med koreninami smokev in oranž.

Epilog iz l. 1929. — Države so letos podpisale Kelloggov pakt o miru. Tudi SHS je podpisala. Je torej za mir, je pa proti vsaki propagandi proti vojni. Tako je oblast zaplenila pesnika Čalkovskega zbirko pesmi radi antimilitarističnih motivov. Sodišča pa so obsodila že več delavcev, ki so razpečavali nemško revijo "Nikdar več vojna". V. V.

HANS KIRCHSTEIGER: Pod spovednim pečatom

(Roman, poslovenil E. K.) (Nadaljevanje.)

Menihi so bili umevnega mnenja, da bi moral plačati škof za svojega jetnika v samostanu hrano in stanovanje. Duhovne vaje in poskuse izpreobrnitve so itak veledušno izvršili brez plačila.

Začetkom je škof tolažil menihe, da se pokrije itak vse stroške iz župnikovega premoženja; zastavijo naj le dober račun. Ko se je pa pokazalo, da se je pokrilo po prodaji župnikovega inventarja v Gosposnji komaj njegove dolgove pri hranilnici in da ni ostalo novčiča za njegovo prehranjevanje v samostanu, je priznal tudi škof, da je bil Hercog, pravi lopov, ki ni znal ravnavati z denarjem. Jasno je bilo, da skrbi župnik, ki se ne zna brigati za svoj lastni denar, še slabše za duše, ki mu jih je zaupala cerkev. In takega človeka, ki ne zna gospodariti s svojim imetjem, je hotel imenovati za oskrbnika svoje pristave! Lepo bi ga bil znal ogoljufati!

Z eno besedo, to je bil nov dokaz za trdovratno zatajevano župnikovo krivico. Kam bi bili prišli dohodki njegove župnije? Grešna ljubezen je razsipala sveto cerkveno blago. Nova šola in ubožnica niste veljali župnika niti novčiča. Za take posvetne svihe ne sme porabiti duhovnik denarja, ki ga je zaslužil v cerkveni službi, in za cerkvene namene ni storil župnik takorekoč ničesar. Katoliško strokovno društvo, družba za boj proti protestantizmu, katoliški volilni sklad, katoliška šolska družba in enaki zavodi bojujoče se cerkve so zaman čakali na kakšno podporo od izgubljenega sina. Samo podpornem društvu za uboge duhovnike je dajal vsako leto izdatne zneke.

In takega lopova, ki je bil štirideset let duhovnik, pa ni niti toliko prihranil, da bi mogel plačati samostanu svoj grah, naj hranijo zastoj? Zato vendar cerkev ni ustanovila samostanov. Ali zaradi takega človeka ne sme trpeti cerkvena aloga škoda? Škof in samostan sta sklenila dogovor; škof je plačal za svojega jetnika vsak dan dvajset novčičev, samostan pa je napravil s tem še precej dobro kupčijo. Najbolje pa je upljalni dogovor na župnika; posledje je imel vsaj mir pred vsiljivimi poskusi izpreobrnitve, s katerimi so ga dolejš neprenehoma mučili menihi.

Ze večkrat je samostanski predstojnik preprižno opomnil škofu, da je nesrečni duhovnik zrel za blaznico. Mnogo drugih duhovnikov, ki so bili poslani v samostan na opazovanje, se je vzelo na samostanskem dvojniču v zaprt voz ter se jih je odpeljalo v norišnico, dasiravno ni bilo na njih tako napadnih znamenj duševne abnormalnosti, kakor na tem melanholičnem župniku. Toda z oddajo v blaznico ni soglašal škof. Taka kazen bi bila za zakrknjenega grešnika vse premajhna.

In vendar bi bil škof s svojim ljubezni polnim srcem še sedaj pripravljen, vržiti milost. Velikega grešnika bi bil pomilostil na norišnico, ako bi se bil končno skesan povrnil k njemu. To bi bilo gotovo posebno znamenje škofove dobrote. Saj je blaznica pravi raj v primeri z jetništvom v samostanu. Bolje je, živeti med norci, kakor telesno in duševno obumirati v nemi samotii. V norišnici se dobi vsaj pošteno hrano, ker mora plačati država za škofovo žrtev. Seveda, okrevanja tudi tam ni za duhovnike, ki jih pošlje škof. Še vsak duhovnik je umrl tam. Ali tam bi se bilo morda vsaj lahko pobegnilo, kar je v samostanu povsem nemogoče.

Ali tudi za to ceno ni mogel odstavljeno župnik postati lažnjivec. Da si oglejta svoj grozni položaj, se ne more priznati krivega grešna, ki ga ni zagrešil.

Toda ravno ta stalnost mu je imela povrniti svobodo. Saj bi bil lahko tako hudoben, da bi živel še mnogo let. Kakšen račun bi bil to, ako bi moral plačevati škof dan na dan po dvajset novčičev zanj samostanu! Itak mu je povzročil že preveč nepotrebnih stroškov. Zato pa je imel postati sedaj primerno sredstvo za vsižo čast božjo in za poveljevanje avete cerkve.

Cilj, ki ga je hotel doseči, je bil v škofovih očeh tako dober in koristen, da je bil sedaj še vesel, da je dobil tako ceneno sredstvo v roko. Izvršiti je hotel funkcijo, za katero ni imel izmed stoterih škofov eden priložnosti. Pokazati je hotel svojemu duhovništvu, kako zna kaznovati škof, kadar nalete njegove ljubezni polne svaritve na glava ušesa. S primerom je hotel druge duhovnike varovati podobnih zmot.

Vročice solnce avgusta je zorelo po deželi sadje na drevju, po mestu pa je delalo prah po cestah in ulicah. Šole so bile zaprte, po vaseh pa so imeli ljudje toliko opravka, da niso imeli niti časa za bolezen. To je bil najpripravnejši čas za duhovne vaje duhovništva. Mnogo sto pisem je odletelo iz škofovske pisarne po deželi. Nekatera so obsegala vabilo, večina pa strog ukaz, da pridejo duhovniki dne 6. avgusta ob dveh popoldan na petdnevno duhovno vajo v samostan bosonožcev.

Ce se že noben duhovnik ni drznil, prezreti škofovo vabilo, bi bilo naravnost nezahvalno, ne slušati neposredne zapovedi. In marsikdo, ki bi bil sicer prišel prostovoljno, je odšel brez koristi z vaj, ker se jih je prisiljen udeležil. Ako ne bi bil Hercog že napram vsemu ravnodušen, bi bil opazil, da hodi nekaj dni mnogo več nog po hodniku, kakor navadno in da se slihi razven klopitanja sandal tudi škornje po tlaku ter semtertja prav krepke, gospoke korake.

In ce ne bi bil preslab, pa bi mogel se splezati na mizo in gledati skozi okno, kakor spomladi,

bi bil opazil na svoje začudenje mesto rujavih kut skofaj same črne talaje po vrtu. Da, opazil bi bil celo lahko posameznika, ki se skrivali za staro karo po hodnikih in so tam kljub strogi škofovi prepovedi kadili smotko.

Med temi nepokornimi grešniki pa ni bil novimenovani gosposjinski župnik gospod Gros. Nasprotno. Hodi je kakor sveti Alojzij, pobesal je oči in bil je videti tako izgubljen za svet, kakor da ne misli na svoje svete konje in krave ter na dobro žetev, temveč samo na pot v nebesa. Najti pa je znal vedno pot, ki ga je pripeljala v bližino škofa, da se je lahko prepričal o posebni svetosti svojega ljubljenca.

Bodisi da je ta bila duhovniška bratovska ljubezen, ali pa je bil namen, da se povrne za sveto škofovsko funkcijo določenemu župniku Hercogu potrebno moč; tudi ta nevredni duhovnik je dobival sedaj vsak dan z mize prečastih gospodov eksorcizantov prav dobro hrano. Celo kozarec vina je zablodil vsak opoldan in večer v njegovo jetniško celico.

V četrtek popoldan, ko so se vsi od škofa do najmlajšega kaplana izpovedovali pri menihih, sta prišla celo dva samostanska brata k njemu. Prvi je nosil duhovniško obleko, drugi pa je imel škjarje in britve. Ta je imel težko delo, ko je hotel odstraniti župnikovo dolgo brado iz globokih glob njegovoga lica. Toda posrečilo se mu je izvrstno; saj je bila njegova služba, da je vsaki mesec obril glave menihov.

Samo dolgih las se ni dotaknil, pač pa mu je izrezal na glavi veliko okroglo tonzuro, da ni mogel imeti lepše niti škof. Celu nohte so mu porezali. In ko je prinesel služečji brat tople vode, da se je umil in ko so mu oblekli duhovniško obleko, ki je bil podoben staremu župniku z deželci, ki je bil posvečil celo svoje življenje službi človeštva, pa gre sedaj v pokoj.

Prejnjega gosposjinskega župnika pač ne bi bil nihče izpoznal, tako se je svobodni sin planin postaral v treh četrtdesetih letih.

Ali vse to se je zgodilo brez besede. Saj je bil molk dolžnost v samostanu. Samo fin smehljaj je odgovarjal na župnikova vprašanja.

Mislil je že, da se mu odpro sedaj tudi vrata ječe. Ali čvrsto so se zaprla. Samo še besedo je izrekel menih s posebnim pogledom in s smehljajem na ustih: Jutri.

Torej jutri bode zopet dihal zrak svobode. Jutri bode zopet človek med ljudmi in duhovnik. Saj so mu povrnilo ljubljeno duhovniško obleko.

Jutri! Jutri! Torej se je vendar prepričal škof, da je nedolžen, ne da bi bil moral prelomiti spovedni pečat? Jutri! — Jutri se lahko povrne kot dober pastir k svoji ljubi o občini. Jutri vidi zopet svoje ljube šolarje. Jutri, jutri pohiti k svojim bolnikom. Pač je še slab, ali domači zrak ga okrepča kmalu. Jutri — jutri — da bi le že bilo jutri! Vse, kar je bilo, izgine jutri. Danes vidi res samo majhen košček neba, a jutri se namešje ves obok nad njim. In iz višinjnih nebes bo gledal nanj ljubi Bog. Ljubi Bog! Da, kako je mogel postati tako malodušen. Stari Bog živi še in ne zapusti svojega zvestega služabnika.

In sedaj je padel na kolena in vroča molitev hvalčnosti se je dvignila iz njegovoga srca k Bogu, ki ga jutri osvobodil. Drhteče ustnice so šepetale sveto obljubo, da ostane otrokom Boga tam v hribih od zadnjega diha dober namestnik nebeskega očeta.

Jutri — jutri — ta beseda je storila, da je sedaj pobožno molil celo za škofa, ki mu je prizadel toliko gorja samo iz svete vneze za čast cerkve. Tudi svojemu škofu hoče služiti vedno zvesto in pošteno.

Jutri — jutri — ta beseda je vatvarjala čudeže v duhovniški duši. Samo enega čudeža ni mogla narediti, mrtvih ni mogla obuditi v življenje. Anka je mrtva in tudi jutri je ne vidi žive; ali tisti Bog, ki je tako usmiljen z njim, se usmilil gotovo tudi zadnje žrtve neprelomljenega spovednega pečata.

Ko je prinesel samostanski kuhar zvečer lastnovično župniku večerjo, sestojčo iz rakove juhe, pečenke, piščancev in pol litra vina, v celico, ga je našel že molečega na kolenih. Zadnja noč jetništva ni imela več grozot. V tej noči so izostali stari duhovi. Samo angelj miru je bedel pri njem. In sam je bil buden ter je poslušal vsak udarec ure z razkojem; saj ga je približal vsaki trenotki uri odrešenja. Oh, kako je znalo staro srce zopet utripati! Upnišje in radost sta dala leni krvi novo moč. Ravnokar je na zvoniku polagoma odbilo polnoč. Blazni deni povrnjene časti je torej napočil. Se je zmollil "Tebe Boga hvalimo", potem je polagoma blago zaspal in sanje so ga odnesle že sedaj v njegovo ljubo Gospojno.

Vzhajajoče solnce ga je našlo že pripravljene na odhod iz celice. Van groza je izginila sedaj.

Toda ure čakanja so bile dolge; mrzlično razburjenje mu ni dalo niti moliti. Končno se je zavrtel ključ v zarjaveli ključavnici; dva meniha, pater prior in njegov nekdanji vodja duhovnih vaj so vstopili; govorili niso, ali njih pogledi niso bili tako strogi, kakor nekdanj. Dali so mu znamenje, naj gre z njimi. Z zadnjim pogledom se je ozrl Hercog po mračni celici, kakor navidezno mlitlj po krati, iz katere so ga ravnokar dvignili. Korakali so po nizkem hodniku, v katerem je slabo dihalo po trohobni; kl so prišli okoli vogla, je izginil smrad že izza mnogih let nezračnega hodnika in župniku je zadilal znani, posebni duh zakristije. Prior je odprl težka široka vrata iz hrastovega lesa, okrašena s starinskimi rezbarijami, ki so imele v sredi ime Jezusovo.

(Dalje prihodnjik.)

RESNIM IN PAMETNIM ZA SMEH IN KRATEK ČAS

je naprtil Jožetu Zavertniku, ako so še spominjate. Charles imena Zavertnik ni imel rad, kar je pokazal posebno s svojim delovanjem v Waukeganu, kjer je reševal SNPJ s pomočjo "nestrukarjev" in MJT "progresivcev" pred socialistično korupcijo. Morda se ga še spominjate — kaj takrat je bil on, še velik v komunistični stranki. Tajnik Ruthenberg ga je čislal, v hrvatski komunistični sekciji je bila njegova beseda odločujoča. Ampak vsi lovi so butali, Charles je odletel semtertja, in nekoga več se je iznašel v društvu "Francisco Ferrer" SNPJ v Chicagu, kamor ga je skušal "progresivni" blok utihotapiti, da bi ga imel za zgago na konvenciji SNPJ. meseca maja v letu 1929. Pa je prišel nov val, in bingo, namen se je razpenil.

Vaz želim Charlju vsa groša pri novem "razkrinkavanju", da besede ni v sadregi, kakor nobi tisti, ki so sedaj v sedlu, s katero je prej on poveljeval. Tisti delavcem, ki so se mu puzili begati, kakor se puste drugimi njegovega tipa, pa priporočam, naj v bodoče rabijo več razuma, kaj če človek lepo govori, s tem ni še rečeno, da tudi pametno dela. Na odru je za delavce lahko prihvatiti kri, potem pa iti k bari in najesti, jagnetine. Tako uganjajo revolucije, morda enim lep zveni, a medtem pridejo drugi "revolucionarji", ki bi tudi rad jagnetine in plačo, pa so izključijo s proglašom, da so to isti silni valovi: "v tretji periodi povojnega kapitalizma", ki vnašajo "tja kamor spada" vsakega, ki dovolj "revolucionaren". — K.

Kdor ima dober spomin, ma že done v ušesih enake fraze, ki jih je pisal Chas. Novak proti tistim, katere je on pomagal izključevati. Bili so vse to, kar pravijo sedaj njegovi izključevalci o njegovem "Danes ujem, jutri tebi".

Koliko zdrabe je napravil Charles v svetem imenu edino prave stranke, koliko prepira je nastalo po naselbinah, koliko pretepov je bilo — sredi razbitih, polboja, uretacije, tožbe — in vse to samo zato, da so ga valovi vrgli tja, "kamor spada". Mar je bilo treba toliko truda za obdržanje slovenskega komunističnega lista? Ali ni škoda delavskih tisočakov za tak konec!

Ampak počakajte! Niman pri rokah Charlesovega cirkularja, ampak stavim "Deliško levčinstvo v komizmu" (ali kakor se že imenjuje tista Leninova knjižica), da je Charles prisegel in se prisega, da je boljši, lojalnejši revolucionar in boljši leninovec kakor pa tisti, ki so ga izključili. Na nesrečo pa imajo oni blagajne in Stalin je njim dal svoj blagoslov, dokler si ne izbere drugih ter izključi te, ki ga danes hvallijo.

Charles je prišel v Ameriko, da reši slovensko delavstvo. Postalil se je uredništva in vodstva nad "Delavsko Slovenijo" ter jo upropastil. Ustanovil je "Delavca", ga končno preselil v Detroit in ga tam brez uvermonj pokopal, krivdo tega umora pa

FENC'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

2800 E. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Tel. Crawford 1882

REPORTS AND COMMENTS

Newettes from Detroit

Before and after the lecture of comrade Frank Zaitz and Donald J. Lotrich of Chicago on Nov. 10th, an extensive campaign will be made to increase the membership of our club.

Former Mayor John Smith who is campaigning for office again said in his speech the other day, "when I was mayor my employees did not have to work to a time clock."

A large motor company in this city is laying off married men as well as the single men earning eight and nine dollars a day.

Kidnaping is beginning to be a fad here in Detroit. Jackie Thompson was kidnaped from his home a few days ago.

On Oct. 26th the Young American Lodge No. 564 are giving a Halloween Dance. Keep this date in mind as a good time is in store for everyone.

The Slovones of Detroit have started a large plant which will manufacture spark plugs for auto. mobiles and aeroplanes.

Our club has a few active members. The number however could be

increased if more of the members really become active. Let's hope they will find more time to discuss ways and means for the best interests of our club.

Andrew Grum, Jr.

INVITE THEM

Trom — It is said that impetuous people have black eyes.

Bone — Well, if they don't have them, they are apt to get them. The Patfinder.

The Wiser Course

Two spiders met in a dusty corner. "Well" asked one, "how are you getting on?"

"Terribly" replied the other. "Everything is impossible nowadays, with mechanical sweepers and energetic housemaids, I'm always disturbed. And how", he inquired, "are you?"

"Oh, very well," said spider No. 1 "I've made my home in an offertory box in a church in Aberdeen."

The Weekly Scotman.

LISTU V PODPORO

XIX. izkaz.

Oakland, Cal.: Miss M. A. Spolyar \$2; po \$1: Mr. in Mrs. J. Lukanich, Mr. in Mrs. S. Skurich, Mr. in Mrs. P. Ananovich, Mr. in Mrs. Bahorich, Mr. in Mrs. A. Tomič; po \$0.50: C. Petrinih in S. Nietich, skupaj \$8.00, (poslal A. Tomič).

West Aliquippa, Pa.: Geo. Smrekar \$1.80; Martin Habich, 50c; John Copich 25c, skupaj \$2.55.

Cleveland, O.: Anton Jankovich, 75c; po 50c: John Lokar, Jacob Grosel in John Habe; John Grosel 25c, skupaj \$2.50 (poslal A. Jankovich).

Chicago, Ill.: SNPJ. Bowling League, \$10.00; John R. Sprohar, 50c, skupaj \$10.50.

Girard, O.: John Urbanich, \$1.00. Washagan, Ill.: No. 3, \$1.00.

Milwaukee, Wis.: Frank Ermenc, \$2.00.

Clearfort, Pa.: Mike Cebaek, \$1.00. West Newton, Pa.: Joseph Zorko, 80c.

Willard, Wis.: Mike Krulz, 60c. Superior, Wyo.: Anton Dolenc, 25c. Corwin Springs, Mont.: Frank Lastrick, 25c.

Skupaj v tem izkazu \$29.70, prejšnji izkaz \$556.50 skupaj 586.20.

Pesmi poezije, igre. Angleške knjige socialne in znanstvene vsebine.

ROMANI, POVESTI, CRTICE IN OPISI.

Albrecht Ivan. Sreča, novele, vez. 50. Album slovenskih književnikov (uredil dr. Janko Šlabinger), vsebuje opise in slike slov. književnikov od Trubarja dalje. Fina vezba. \$5.00

Andrejev Leonid: Plat svona, no ele, vez. 45. Povest o sedmih obolenih, posvečena L. N. Tolstomu, vez. 50.

Arčibald H. Sanin vez. 1.50

Azov Vladimir in Teffi: Humoreske, groteske in satire, broširana 40.

Barbusse H.: Ograji, dnevnik dnevnice, povest iz svetovne vojne, vez. 1.25

Bog iz teme: (ruski glasljivi) broš. \$1, vezana 1.25

Bolshak P.: Svetobor, povest iz konca enajstega stoletja, broš. 50

Bulwer L. E.: Poslednji dnevi Pompejev, I. in II. del, broš. 1.50

Burroughs Edgar R.: Tarzan, sin opice, vez. 1.00

Tarzan in svet, vezana 1.00

Tarzanovo življenje, vezana 1.00

Tarzanova mladost v džungli, vezana 1.00

(vseh pet knjig \$4.50)

Calco L.: Cerkevne misli, povest iz sedanjosti, broš. 75

Cankar Ivan: Podoba iz sanj, vezana 75

Moje življenje, vez. 85

Cankar Ivan: Zbrani spisi: I. sv., vsebina: Erotika, izdaja 1902; Erotika, izdaja 1899; Pesmi 1892-1898; Vinjete, vez. 2.00

II. zvezek: Črtice in povesti ter Kritiki in polemični spisi, vezana 2.00

III. zvezek: Jakob Ruda, Potovanje Nikolaja Nikiča, Za narodov blagor, Črtice ter Kritiki in polemični spisi, vezana 2.00

IV. zvezek: Knjiga za lahkomiselne ljudi in Tujci, vez. 2.00

V. zvezek: Kralj na Betajevu, Na klancu in Črtice, vezana 2.00

VI. zvezek: Ob soci, življenje in smrt Petra Novjanih in Hija Marije pomočnice, vezana 2.00

VII. zvezek: Mimo življenja, Črtice in novele ter Kritični spisi, vezana 2.00

Vseh 7 knjig skupaj 13.00

Cankar Isidor: Ojčki pri slovenskih pisateljih in književnikih, vez. 1.25

S peti potopisni črtice, broš. 75

Cankarjev zbornik, vez. 1.00

Cehov Anton P.: Spisane in druge novele, broš. 50

Cheslavski G. K.: Čestitak fantazijski roman, broš. 50

Cheslavski F. J.: Jug, zgodovinski roman, 616 strani, broš. 75c, vez. 1.00

Cigler Janez: Deteljin ali življenje treh kranjskih bratov francoskih vojakov, broš. 45

Coloma Louis: Boy, roman, vez. 40

Coloma Poljanec: Kraljica mučenica, zgodovinski roman, broširana 75

Concourt Ed. De.: Dekle Eliza, roman, broš. 50

Dickens Charles: Bošična pesem v prozi, broš. 40

Dolenc Hinko dr.: Zbrani spisi, broširana 50

Dostojevski F. M.: Besni roman v dveh delih, 768 strani, vezana 2.00

Idijot, I., II., III. in IV. del, vsak 90c, vsi skupaj 3.50

Zapiski iz mrtvega doma, I. in II. del, vez. 2.25

Zločin in kazen, roman v dveh delih, vez. 2.00

Bela noč: Mali junak, povest, broš. 50

Izalec, is-pomnih mladosti, roman, broš. 75

Dumas Aleksander: Vitez iz rdečih hribov roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broš. 75, vez. 1.00

Elisabeta, hči alibijskega jetnika Erjavca Franca: Povesti, vez. 50

Feligi Damir: Bacili in bacilke, humoreske, broširana 45

Domade živali, vez. 45

Po strani klubok, humoreske, broš. 75

Poi litra vipavca, vez. 50

Tik za fronto, broš. 50

Federer Henrik: Patria, povest iz naše junake dobe, broš. 35

Federer-Poljanec: Sesto e Sesto, povest iz Abucev, broš. 35

Finčgar F. S.: I. in II. del, broš. 50

Finčgar F. S.: Zbrani spisi, vsebina IV. sv.: Dekla Anka in Sročela sta se, vez. 1.00

V. zvezek: Boji, Kronika gop. Urbana in Golobova knjiva, ve. 1.25

VI. zvezek: Sama, Kakor Poljanec, Bošičar. Naš vskandani kruh in Tri črne žene, vsk. \$1.50, vse tri knjige skupaj 3.50

Flaubert G.: Tri povesti, broš. 85

France Anatole: Kuhinja pri kraljici gonji nolice, broš. 75c, vezana 1.00

Figurinski otok, vez. 1.00

Gogol N.: Taras Bulba, povest, broš. 50c, vez. 75

Golar Svetko: Prelepa Vasiljica in druge ruske pravljice, broš. 40

Gorkij Maksim: Deveti januar, črtica iz ruske revolucije 1905, broš. 25

Povesti, 210 strani, broš. 75

Green A. K.: Za milijeni, roman, broš. 65

Hanssen Kaut: Glad, roman, broširana 75

Hašek J.: Pustolovine dobrega vojaka Švajka v svetovni vojni, vezana 1.50

Jaklič Franc: Ljudske povesti, broširana 50

Jelovec Ernestina: Spomini na Prešerna, broš. 65

Jirasek Alojz: Filozofska zgodba, vezana 50

Jubiljni zbornik. Ob pedesetletnici Otona Župančiča, fina vezba 1.50

Jarčič Josip: Zbrani spisi (nova izdaja, fina vezba): I. zvezek: Pesmi, Narodne pravljice in pripovedke, Spomini na deda, Pragna vera, Uboštvo in bogastvo, Jerska noč med slov. polharji, Juri Kosjak in Domen. 1.50

II. zvezek: Spomini starega Slovence, Tihotapec, Juri Kobila, Dva prijatelja, Vrban Smukova ženitev in Grad Rojlnje. 1.50

III. zvezek: Klotrski šolnar in Deseti brat. 1.50

IV. zvezek: Golida, Hči mestnega sodnika, Nemaki val-pot, Dva brata, Božidar Tivčič, Kosovska sodba v Vihni gori, Črta iz življenja policijskega agitatorja, Sin kneževca cesarja in Sosedov sin. 2.00

V. zvezek: Lipe, Pipa tobaka, Moč in pravica, Zupanovanje v Groblom dolu, v rojni krajini, Teledija petenča, Ivan Erasmus Tattenbach, Bela ruta, Bel denar, Na Kolpakem ustju in Doktor Zober, \$2.50. Vseh 5 knjig skupaj 8.00

Kallermann B.: Prolog, socialen roman, broš. 75

Keršič Janko: Zbrani spisi, broširani. 2.00

III. sv.: Bajke in povesti o Gorjancih. 2.00

IV. sv.: Bajke in povesti. 2.00

V. sv.: Izpoved v Belo Krajino. 2.00

(Vseh pet knjig ima 2332 strani. Cena za celo zbirko \$9.00)

Twain Mark: Mali klatež Tom Sawyer, povest, vez. 50

Vajnski S. H.: Letoče sence, roman, broš. 40

Valentin Vodnik: Zbrani spisi, broširana 35

Valejka Margareta: Heptameron, povesti, broš. 40

Wells H. G.: Zgodba o nevidnem človeku, broš. 35

Zabavna knjižnica: Vsebina: Zločin, Madež, Mojster Roba in Mladini zanikarjev lastni životopis, vez. 85

Zabavljak France: Oglenica, povest, broš. 40

Zaljaki: Na krivih potih, povest, broširana 40

Zola Emile: Polom, roman iz francosko-nemške vojne 1870-71, vez. 2.00

Zorec I.: Zeleni kader, povest, broširana 45

PESMI IN POEZIJE

Albrecht Franc: Pesmi življenja, vezana 50

Albrecht Ivan: Slutnje, broš. 45

Alker Anton: Akropolis in Piramide, poetični sprahodi po Orientu, fina vezba 1.25

Atila in Emoni in Romanca, broširana 50

Balade in romane in "Stara pravda", broš. 50

Jadranski biseri, fina vezba 1.25

Junaki, epke pesnitve, fina vezba 1.25

Mučniki, slike iz naše protireformacije, fina vezba 1.25

Primož Trubar, zgodovinska epka pesnitve, vez. 65

Bezred Peter: Šeste pesmi, vez. 50

Debeljak Ante: Solnce in sence, broširana 50

Debeljak Ante: Moderna francoska lirika, vez. 75

Glaser Janko: Pohorske poti, broširana 35

Golar Svetko: Sto let slovenske lirike, od Vodnika do moderne, 90c, vez. 1.23

Fountains Jean de la: Basni (iz franc. prev. I. Hribar), vez. 1.00

Gregorčič Simon: Poezije I. sv. vez. 60

Poezije II. sv. vez. 1.25

Job in psalm 118, vez. 75

Poezije, ilustrirana izdaja, veliki format, vez. 1.50

Ketto Dragotin: Poezije, vez. 1.10

Kosovel Srečo: Pesmi, broš. 75

Lovstik Fran: Poezije, vez. 80

Machar J. S.: Strup iz Judeje, vezana 1.10

Selškar Tone: Trbovlje, proletarske pesmi, broš. 50c, vez. 75

Vodnik Valentin: Svojemu narodu, broš. 25

Zupančič Oton: Mlada pota, broš. 75

V varje Vlkove, pesnitve, broširana 40

Nolič Branislav: Občinsko dete, roman dojenčka, broš. 50

Ob 50-letnici dr. Janeza Ev. Kreka, broš. 25

Oppenheim C. P.: Milijonar brez denarja, vez. 50

Orel L. Š.: Pastir in zanke, kriminalen roman iz polpreteklega doba, broš. 40

Pahor Jože: Medvladje, socialen roman, broš. 75

Pugelj Milan: Črni Panter, povesti in črtice, broš. 65

Paškarič A. S.: Pivkova dama, povest, broš. 40

Razne povesti, broširana 50

Šandor-Gjalaki Ka.: Jurkica Agičeva, povest, 357 strani, broš. 50c, vezana 75

Sienkiewicz H.: Z ognjem in mečem, povest iz davnih let, vez. 681 strani 3.25

Potop, roman, vez. I. del \$3.25; II. del \$3.00, oba dela skupaj, 1093 strani. 6.00

Ština August: Zlatarjevo zlato, zgodovinska povest iz 14. stoletja, broš. 75

Umetnikova trilogija (Alois Knighr), tri enodajneke, ki so celota zase. Broš. 75c, vezana 1.00

Togor Rabindranath: Povestice Tavtar Ivan: Zbrani spisi. IV. zvezek: Čvetje v jeseni in Visočka kronika 2.50

V. zvezek: Izza kongresa. 2.50

VI. zvezek: Grajski pisar, 4000. V Zali, izgubljeni Bog in Pomlad, \$2.50. Vse tri knjige skupaj 7.00

Tolstoj L. N.: Kazaki, kavkaška povest broš. 308 strani. 75

Spoved 40

Tri povesti (Jednik v Kavkazu, Starca, Koliko zemlje potrebuje človek) broš. 40

Ljudske pripovedke, broš. 75

Tomie I. E.: Udovica, povest, 330 str., broš. 50c, vez. 75

Turgenjev - Stepanjak: Stepi kralj Lear in Hiba ob Volgi, povesti, broš. 60

Trdina Janez: Zbrani spisi, fina vezba, vsebina: I. sv.: Bahovi huzarji in Hiri ter Verke bajke stare in nove 2.00

II. sv.: Bajke in povesti o Gorjancih 2.00

III. sv.: Bajke in povesti 2.00

IV. sv.: Izpoved v Belo Krajino 2.00

V. sv.: Bahovi huzarji in Hiri ter Verke bajke stare in nove 2.00

II. sv.: Bajke in povesti o Gorjancih 2.00

III. sv.: Bajke in povesti 2.00

IV. sv.: Izpoved v Belo Krajino 2.00

V. sv.: Bahovi huzarji in Hiri ter Verke bajke stare in nove 2.00

II. sv.: Bajke in povesti o Gorjancih 2.00

III. sv.: Bajke in povesti 2.00

IV. sv.: Izpoved v Belo Krajino 2.00

V. sv.: Bahovi huzarji in Hiri ter Verke bajke stare in nove 2.00

II. sv.: Bajke in povesti o Gorjancih 2.00

III. sv.: Bajke in povesti 2.00

IV. sv.: Izpoved v Belo Krajino 2.00

V. sv.: Bahovi huzarji in Hiri ter Verke bajke stare in nove 2.00

II. sv.: Bajke in povesti o Gorjancih 2.00

III. sv.: Bajke in povesti 2.00

IV. sv.: Izpoved v Belo Krajino 2.00

V. sv.: Bahovi huzarji in Hiri ter Verke bajke stare in nove 2.00

II. sv.: Bajke in povesti o Gorjancih 2.00

III. sv.: Bajke in povesti 2.00

IV. sv.: Izpoved v Belo Krajino 2.00

V. sv.: Bahovi huzarji in Hiri ter Verke bajke stare in nove 2.00

II. sv.: Bajke in povesti o Gorjancih 2.00

III. sv.: Bajke in povesti 2.00

IV. sv.: Izpoved v Belo Krajino 2.00

V. sv.: Bahovi huzarji in Hiri ter Verke bajke stare in nove 2.00

II. sv.: Bajke in povesti o Gorjancih 2.00

III. sv.: Bajke in povesti 2.00

IV. sv.: Izpoved v Belo Krajino 2.00

V. sv.: Bahovi huzarji in Hiri ter Verke bajke stare in nove 2.00

II. sv.: Bajke in povesti o Gorjancih 2.00

III. sv.: Bajke in povesti 2.00

IV. sv.: Izpoved v Belo Krajino 2.00

V. sv.: Bahovi huzarji in Hiri ter Verke bajke stare in nove 2.00

II. sv.: Bajke in povesti o Gorjancih 2.00

III. sv.: Bajke in povesti 2.00

IV. sv.: Izpoved v Belo Krajino 2.00

V. sv.: Bahovi huzarji in Hiri ter Verke bajke stare in nove 2.00

WELCOME TO MAC DONALD

We welcome J. Ramsay MacDonald, the first Socialist and Labor Prime Minister of Great Britain, as a man, as a symbol of the forward march of labor and as a pathfinder along the road that leads to peace. In a world of many disillusionments it gives one new hope to think of the career of J. Ramsay MacDonald. Born to great poverty, MacDonald has not come to power by any of the easy roads to success. He was a pioneer Socialist when Socialism was unpopular. He apparently wrecked his career by his honest opposition to the World War and his efforts for a negotiated peace. His own life makes him the fit symbol of the triumphant march of the labor movement and of its noblest idealism.

He comes on a mission of high importance to all mankind. Let no one think it will be easy to bring about limitation of armaments. Were MacDonald to have his own way he would doubtless go very far toward the abolition of armies and navies, but he has to reckon not only with America but with European nations, and not only with foreign countries but with the traditional British feeling about the navy. That he and President Hoover have made the progress they have is cause for rejoicing. Upon the success of this trip the happiness of unborn generations may depend. So it is with soberness as well as with joy that we greet J. Ramsay MacDonald, Prime Minister of Great Britain and servant of humanity.

SOME EXPERT TESTIMONY ON POVERTY

Why are men poor? The cynic has several stock replies: They are lazy; they drink too much; they lack ability to get on in the world.

Joseph H. Fink, secretary of the housing committee of the bureau of charities, a social worker of many years' standing who could easily qualify as an "expert" on any matter touching the city's unfortunates, does not agree with the cynic.

"While New York is the financial center of the world," he said in a radio address, "there is much poverty, misery and want among us. In the rear of the banks of Wall Street are people living in squalor and want, unable to provide the barest necessities of life for their families.

"The condition in which these people find themselves is not due to indolence nor drink; but largely to illness, unemployment, or the death of the principal provider. Poverty is not peculiar to any particular class, but has affected all. The majority of applicants for relief are native-born Americans."

In other words, the majority of those who are down and out are in that unhappy plight not because they deserve to be, but because they can't help themselves. The chief causes of poverty are beyond their control. But those causes are not beyond the control of society at large.

The industrial machine of America can produce enough to give everyone the necessities, comforts and even the luxuries of life. The whole problem is one of distribution. If we have brains enough and character enough, we can solve it.—Labor.

THE RISK OF LABOR

Complain for the predatory profits that industrialists are making, and the first argument trotted out against you is: "Yes, but look at the risks that they run."

Of the risks that labor is running, every minute that it is on the job, never a mention is made. Not even during a strike for higher wages, shorter hours, or for better protection.

Theodore Nowakowski, a window washer, fell from a second story window, while on the job, to the concrete below and was severely injured. But that's "natural". Now he is reported to be in serious condition. That, too, is natural. And we pass it up because he will receive compensation.

That's true. But are we sure that the compensation he receives will compensate him, and those dependent upon him, for the loss caused through this accident?

That's the risk labor runs constantly, and that's the best compensation does for the worker or his family in case of accident or death caused by accident. But for the unions, the workers would not get even the protection of compensation.

If a capitalist loses all his money, society loses nothing. The wealth is still here. But if a worker is injured or killed, society loses a wealth producer.

PROFIT AND LOSS

The day is lost that does not add to your stock of knowledge or wisdom, something that will help you tomorrow.

Who Is Responsible For Matthew Woll? SHADOW AND SUBSTANCE

By Adam Coaldigger

"The officially declared purpose of the Communists is to wipe the white man's civilization from the face of the earth.

"If the Reds can carry their plans to a logical conclusion they will kill off the majority of the white men in a world revolution and appropriate the white women to breed a mongrel race.

"This is the bald and unadorned truth, and the sooner that Senator William E. Borah and other congressional stuffed-shirt champions of Soviet Russia realize this fact the better it will be for the world in general."

"Some people think the American Federation of Labor spends too much time fighting the Reds. Such people are blind to the issue or totally ignorant about it.

"In Gastonia some Communists are to be tried for murder. If Americans—or Russians—tried to do in Russia what these Reds tried to do—or threatened to do—in America there would be just some quiet shooting.

"It is to be hoped that the Gastonia Communists will be tried for murder, not for communism. In Russia they would be tried for counter-revolution, not for murder."

These statements, we are ashamed to say, come from what ought to be an invaluable aid to the workers, the International Labor News Service of which Matthew Woll is President. The first and earlier statement is an utterly hysterical distortion of truth; the second is pouring oil on the fire of mob passion. American labor has the right, it may have the

duty, to fight some of the ill advised and dangerous tactics of Communism. It has no right to fight them by falsehood or by propaganda that can only have the effect of further inflaming mob passion around Gastonia. If Matthew Woll thinks that this method of attacking the Reds helps the A. F. of L. in the South, he is vastly mistaken. One has only to look at the tragic history of A. F. of L. strikes in the South in 1919 and 1920 and more recently at Elizabethton and Nord to know that the employers will fight all unions even if they go out of their way to curse the Reds.

The men responsible for this sort of incendiary statement have not done their own duty in organizing the South. Matthew Woll has been too busy fighting for a preposterously high tariff. He did not even stay at the Institute of Public Affairs in Virginia long enough to answer the powerful attack upon unions made by Homer Ferguson who has since come to fame in the Shearer case. Woll left that job to Tom Tippett of Brookwood who did it very well.

For one thing we are thankful. The Nation took up the first editorial from which we have quoted with President Green who replied with a kind of half repudiation, quoted in the Nation for Oct. 2, as follows: "The International Labor News Service is not published by the American Federation of Labor. We are not in any way responsible for any matter published therein." The A. F. of L. ought to be responsible for its news service and, as the Nation points out, it is responsible for Matthew Woll as long as he remains vice president of it.

Norman Thomas.

CONCERT BY SVETOZAR BANOVEC

Svetozar Banovec, tenor of the Ljubljana National opera made his first appearance before a Chicago audience at Pilsen Sokol Hall Sunday afternoon, Oct. 6th.

Whoever attended this concert must have come to the conviction that Banovec is a singer of rare ability. His voice possesses all the qualities which are found only in a tenor of first degree, a voice of soft mellow timbre, running evenly and without any effort through all the high and lower registers, never losing its sweet, pure tone, never getting hard or harsh but always remaining smooth and limpid. His is a voice that sways his audience with enthusiasm and sheer joy while his congenial and unaffected attitude draws his audience to him with a feeling of friendliness and sincere admiration for his unusual talent.

The very rich program of 29 pieces some of which he had to repeat at the request of his very appreciative audience, consisted in the first part of songs by national composer, Pavčić, Gerbič, Adamič, Mašek and Dr. Kozina. These were followed by arias from the operas "Tosca" by Puccini, "Marta" by Flotow and "Rigoletto" by Verdi.

With the opening song "Tih luna jaano sije" Banovec sang himself immediately into the hearts of his audience by the beautiful way of his singing and each succeeding song was sung with skillful adherence to its character, especially in the song "Pojdem na prejo". The aria of Cavara-dossi from the opera "Tosca" by Puccini he had to repeat on account of his appealing rendition of this beautiful love song. The aria of the duke from "Rigoletto" he sang with vigor of tone and in a captivating and dashing way.

The second part of the program consisted of Slovene and Croatian national songs by Ravnik, Kuba and Pavčić and three songs: "Sen fantič iz zelenega Stajerja", "Je prav last, no polet!" and "Pod okence pridem!" by the singer himself. The audience was acquainted with many of these songs but they never heard them sung before as Banovec sang them. I can only compare them to old jewels put into a new and artistic setting by the alternately pathetic and teasingly mirthful singing which had a tremendous effect upon the audience.

The singer had the original idea to dress himself in national costume for the singing of these songs thus giving a fitting background to their rendition which he also accentuated by a suitable mimicry which pleased the audience exceedingly well.

It was a pleasant relief from the stereotyped character of concert singing and proves that Banovec knows the soul of his audience and that he dares to be original.

I am only supporting the general opinion of the audience when I say that Svetozar Banovec is one of the best Yugoslav singers who crossed the ocean to bring to us the songs of our homeland and that he not only gave us joy and happiness by

his beautiful singing but made us at the same time proud of his talent because he is a son of Yugoslavia and a worthy representative of Yugoslav musical art. He is an accomplished artist who on any concert platform would reap the praise and appreciation which his countrymen offered him so gladly and generously at Pilsen Sokol Hall.

It is a pity that the hall was not entirely filled but other long before arranged entertainment kept many away who otherwise would have gladly come. But every lover of artistic music will have another opportunity to hear this talented singer once more in this season as the management will provide a down-town concert hall and the next time Banovec will arrange a program of international scope to satisfy a more cosmopolitan audience.

For this wonderful concert we are most indebted to our Slovene compatriots who, known as music lovers, always try to bring splendid singers from the homeland to our shores and in this way participate to a great extent in the educational progress

The Musicians' and Actors Unions are waging a war on canned music and acting. They contend that too many human beings will have to beg for a living if the shadow beings are to do much more of the tooting and talking. But that is begging the question.

The question before the board of directors is not more seats for the entertainers, but more profits for less pleasure. That is the question before the screenocrats.

The musicians and actors may, of course, argue that the art of entertaining will perish if the entertainers become all shadow and no substance. But in this they err. They have lost sight of the realities of our American scenario.

Ever since we made the world safe for democracy, for instance, no people has had less of the substance of liberty and more of its shadow. But does that hurt us at all? It does not.

On the contrary, the more shadowy our liberty has become, the more certain are we that we are the freest people on the planet.

Furthermore, the musicians and actors are not the only skillful ones the televoxers are pushing off the payroll. There are others, and it will take something more than passing resolutions forbidding the craft to vallet televox if we are to save our immortal souls.

For there is one strange thing about our souls—unless they can connect with bread and butter and wienersurst they absolutely refuse to remain on this mundane sphere. And I do not blame them. This earth is no heaven for disembodied spirits, even if this country is a paradise to the unemployed and everybody else.

And that isn't all. What do musicians and actors know about business, anyhow? How do they know that substance, and not shadow is necessary to life, art, pork chops and profits?

As far as I can judge, there's nothing to prevent our screenocrats from having film audiences as well as film heroes and heroes—shadows entertaining shadows, with shadow cashiers collecting shadow money from shadow patrons and shadow plutocrats pling us billions in shadow profits.

In fact, the more I look at myself and the antics of my fellow citizens, how proud we are in our shadowy possessions, the more certain I am that the screenocrats can get away with it and that the future of the artist is hopeless.

All hail to Svetozar Banovec who sang himself into our hearts and our memory—and may his concert tour bring him much success and the praise and enthusiasm he so rightly, fully deserves on account of his accomplished artistry and for the charm of his unaffected and kind personality.

Augusta Merc.

This may sound pessimistic to my fellow skilled craftsmen in all trades, but, having acquired my fame by always telling the truth, the whole truth, and nothing but the truth, I like Martin Luther, am unable to reform anyone except the other fellow. This—being unable to tell anything but the truth—is, I know, a horrible habit, but that has nothing to do with the fact in this case.

The horrible facts are that machines are fast making monkeys of men. We skilled craftsmen do not, of course, like to tumble to the idea that a half-witted chimpanzee could be trained to take our places in society. All our pride rebels against the very notion. But while pride is a good thing to have handy, it butters no parsnips.

The cold, hard facts are that We, All Of Us & Co., will either own these socialized machines, or the owners of these machines will own us and everybody that works for a living forever. That is the truth, if it is smeared with aloe and quinine so thick it neither smells nor tastes sweet.

Of course, being myself a freeborn American and full of individual initiative, I abhor the idea of my shadow scabbing on me. That's the way I feel about it, and so do my fellow citizens. To have this great country owned by the trusts is bad enough, but it is nothing to the nightmare public ownership would saddle on us. That—owning our country, our labor and ourselves—is beyond our capacity to think. We won't stand for ourselves governing ourselves, especially when Morgan, Ford, Rockefeller, Raskob and DuPont know so much better than we do what is good for us. That's me. Also you. You and me, fellow craftsmen, are free born Americans and, as the old I. W. W. hymn puts it, we would rather "Eat pie in the sky when we die" than admit that these crazy "Reds" were even tenth rate prophets.

Yes, the case is pretty hopeless. The actors are out of the picture. The shadows win. We can't help ourselves, and those who can't help themselves, God Almighty has no use for. Neither has anyone else, Amen.

Talk It Out

Wrong opinions should be met only by fair discussion. To put them down by force or terrorism, or by special legislation, is a policy more dangerous than any expression of opinion can be.—David Star Jordan.

Sarcasm

"How was the scenery on your trip?" "Well, the tooth paste ads were rather better done than the tobacco, but there was more furniture than anything else."

SCHOOL DAYS IN DREAMS AND OTHERWISE

Dangerous Austrian Fascism

By James Oneal

With seven or eight European nations under the boots of brutal dictators we may rejoice that the British Labor government has reversed the policy of the Baldwin government which favored Italian Fascism and the Horthy bandits who rule Hungary. The struggle in Europe between the forces of democracy and medieval Fascism is still rife and Austria is now a center of the struggle.

In Vienna the Socialists and trade unions have been dominant for years. They won their power through the democratic processes of the suffrage. Outside of Vienna except for a few cities the reactionaries have a majority. They have the support of armed Fascist and they are a majority in parliament. They represent big capitalist corporations and the old landed aristocracy.

Unfortunately the National (Catholic) Socialists and armed Fascist are one, and this situation brings to American citizens of this faith a painful situation. Speaking of Fascism a year ago last April Father Duffy declared that he was "tired of Mussolini and of American who favored Mussolini" who had "thrown over democracy and robbed the Italian people of a great many of their liberties". Father Kelly declared that Fascism had done violence to our ideas of "freedom of speech, freedom of assembly and the rest."

Now this program is threatened by Austrian Fascism through armed insurrection. The Socialist and trade union organizations have remained armed to protect the republic against the reactionaries who have become bold enough to declare what they want. They want to restrict the suffrage, curb freedom of the press, deprive Vienna of its autonomy, centralize power, alter the jury law to favor reaction, and largely emasculate the powers of the trade unions.

The former Catholic chancellor, Magr. Seipel, is an active supporter of the Fascists since he left office. If the republic is destroyed and a Fascist despotism is erected on its ruins we may rest assured that this calamity will have its reaction here. The fact that influential Catholics like Father Duffy have spoken out against Fascism will be forgotten in the face of what happens. Austrian reaction is likely to contribute to the revival of the religious antagonism that disregard the political campaign in this country last year. It therefore behooves every supporter of democracy to speak out against the impending struggle of the Austrian Fascists.

Not a week goes by now without American correspondents sending news of the threatened conflict between Austrian democracy and despotism. Should reaction triumph the wonderful work of municipal housing and humane social legislation which has been carried out in Vienna will be destroyed. It might lead to a civil war that will involve other nations in Europe.

Consider the situation. For 40 years the Austrian workers have been building up their economic, political and co-operative organizations. They had to endure many sacrifices and hardships to obtain the suffrage. They have used the suffrage to obtain power. Unable to win the working masses by popular appeals, the Fascists now repudiate the peaceful process of balloting and propose to use armed force to attain their ends.

Vienna workers will not submit to this. They will fight to the last ditch to retain the fruits of their long work and sacrifices and they will have the sympathy and support of the masses and friends of democracy all over the world. Let us hope that the Fascist madmen will be restrained and that they will not plunge central Europe into a dangerous conflict that may lead to a general war.

RAILWAY CENTENARY

A century ago the first steam locomotive to be put into actual service in this country went puffing and sporting out of Honesdale, Pa., over the 14-mile railway of the Delaware and Hudson Canal Co. to Carbondale. It was the Stourbridge Lion, imported from England.

The steam locomotive has been the greatest single factor in the industrial evolution of the United States, and it has been more important to us than to any other nation in history. It arrived just at the moment when we had subdued the Atlantic seaboard and were looking for means to press westward over a stretch of 3,000 miles traversed by only one east and west river of any consequence—the Ohio.

Yet progress has been so amazingly swift in transportation that three new kinds—of major importance—have come to us since the steam locomotive: the electric car, the gasoline automobile and the airplane. And the centenary of our first steam locomotive finds us occupied not with it but with the fact that every family in the United States—statistically regarded—has an automobile and is hoping one day to have an airplane.

Yet the railroad is far from demoted. Besides the airplane is still only groping after passenger traffic and makes no pretense of handling freight. The motor bus, the privately owned automobile, and the truck have cut deeply into the short-haul passenger business, and to a lesser degree into freight traffic, but for long distances and large shipments the railroad seems likely to hold its own for an indefinite time.

Not so much can be said for the steam locomotive. Electrification of our railroads is one of the strong probabilities of the power age which we are entering. The second centenary of the steam locomotive may find it only in museums.—The Nation.

AT READING

The Reading Labor Advocate speaking for the Socialist administration in Reading, Pa., says: "Having lived as workers all their lives, the Socialist officials are determined to make the workers' dollar go as far and do as much as possible. When the workers of county, state and nation place all political power in the hands of real working class representatives, the laws of the land will be used to give workers the full reward of their labor. The things that Socialists talk about, Socialists will do."